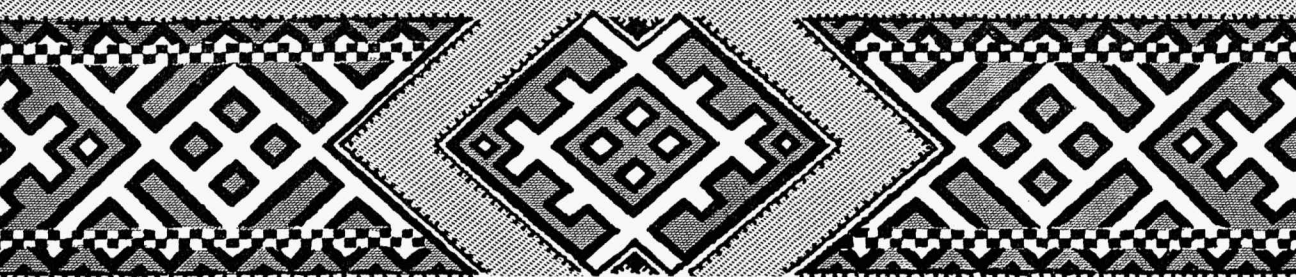

TÄÄLIFEW MÄÄRILIT

6918 Al-der Handsepp
Kooli 2
Türi

NR. 8 1939. III AASTAKÄIK AUGUST

Maanoored!

Kasutage „Teataja“ veergusid sõnumite ja piltide avaldamiseks oma ringi elust ja tegevusest.

„Teataja“

veerud on alati avatud maanoorte tegevuse ja organiseerimise valgustamiseks.

Iga maanoor aga loeb ja tellib „TEATAJAT“

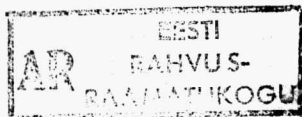
Iga maanoortering tellib „Teataja“ ja levitab „Teatajat“ oma ringi liikmete keskel.

Maanoored saavad tellida „Tõusev Nooruse“ koos „Teatajaga“.

Reserveeritud.

TÕUSEV NOORUS

Nr. 8. 1939

PÖLLUTÖÖKOJA VÄLJAANNE

III AASTAKAIK

Meie tänavustest kokkutulekutest.

Maanoortele on suvi kõige töörohke- maks ajaks. Vähe leidub siis vaba aega, et saaks sagedamini omavahel kokku tulla. Isegi üleriigilised suvipäevad pidime seepärast tulevaks aastaks edasi lükkama, et muud üritused nõudsid tänavu õige suure osa meie vabast ajast, ja oli karta, et üleriigilistele suvipäevadele ettevalmistamine osutub juba liigseks koormaks. Aga kõigele sellele töörohkusele vaatamata on tänavune suvi üsna rikas maanoorte kokkutulekutest. Seni on juba peetud suured maakondlikud suvipäevad Lääne-, Viru- ja Viljandimaal ning hulk konvendipiirkonnalisi kokkutulekuid ja mitmel pool seisavad veel ees suvipäevad ja lõikuspeod.

Kui me oma organisatsiooni arenemist viimastel aastatel oleme ligemalt tähele pannud, siis on sääl eriti silma paistnud uute mõtete ja ideede rohkus ning võime oma esinemistel alati midagi uut pakkuda. See on organisatsiooni elus väga suure tähtsusega. Sääl, kus keegi ei viitsi mõtelda ega uusi ning paremaid teid otsida, vaid korratakse aastakümnete eest avaldatud mõtteid ning tallatakse tuimalt vanu radu — sääl tuleb seisak ja selle järele togurpidimine.

Kui me võrdleme oma tänavusuviseid suuri maakondlikke suvipäevi nendega, mis peeti eelmistel aastatel, leiame nii mõndagi uut, mida varem ei olnud.

Uks seesugustest uudsustest on töömeistrite austamine erilise pidulikkusega. Need inimesed, kellel on võimalik suvel puhkust võtta ja seda kuurortides veeta, valivad endile austamiseks rannakuningaid ja suveprintsesse. Meie oleme tänavu suvel näidanud, et eesti rahval on päälle rannakuningate ja suveprintsesside veel kedagi, keda maksab austada. Meie oleme selle mõtte üles tõstnud, et tublid töötajad väärivad kõikide lugupidamist ning austust, sest tööst oleneb meie rahva edu ja tulevik.

Organiseeritud maanoored on seepärast nüüd oma kokkutulekute puhul korraldatud võistlustel välja selgitanud need tublid töötajad, neid rahva ette aukohale asetanud ja neid tammepärgadega ehtinud. Rahvas on igal pool noortele töömeistritele oma vaimustatud poolehoidu näidanud. See on uus rada, mida meie organisatsioon sel viisil raiub. Meie oleme endile sihiks võtnud tööinimese auväärust nii kõrgele viia, nagu see meil veel kunagi pole olnud. Selles asjas ei ole meie veel kaugelki eesmärgil. Palju seisab veel tööd ja võitlust ees. Aga tänavu on meil kõigil juba see tunne, et meie oleme tüki maad edasi tunginud ja oleme uutele ja parematele positsioonidele välja jõudnud. Laialdased rahvahulgad on hakanud tähele panema seda uut õpetust, mida meie kõikjal kuulutame.

Teine suur siht, mida me oleme endile ülesandeks seadnud, on kohase meelelahutuse korraldamine. Ka selles asjas oleme tänavu tüki maad edasi jõudnud. Õpelaagrites ja mõnedel suvipäevadel korraldatud lõkketuled on jätnud meile ilusaid mälestusi. Meie ringide juure on tekkinud rohkesti rahvatantsu- ja võimlemisrühmi, kellede ettekanded on mitmekesisetanud ja rikastanud meie suvipäevade eeskava. Võib peagu igal pool märgata, et suvipäevade ettevalmistuseks tehakse rohkesti tööd. Kavad arutatakse põhjalikult läbi ja püütakse pakkuda uut ning ülendavat.

See on uue ärkamise värske tuulepuhang, mis maanoorte organisatsiooni kaudu käib praegu üle maa. Ka kõige tuimema inimese süda peab minema soojaks, kui ta näeb, kuidas suvistel pühapäeva hommikutel maanoored kogunevad kodumaa ilusamatesse paikadesse ja hakkavad seal rõõmsalt askeldama, et nende suvipäev läheks hästi korda, hoolimata et endal veel väsimus kontides eelmise nädala pingutavast heina- või lõikustööst. See on meie maa lootus, kes nõnda tuleb kergel sammul mööda vanu teeradu uusijalu ja uue mõttega südames.

Kolmas eesmärk, mida me oleme endile üles seadnud, on kohusetunde süvendamine ja distsiplineeritud olek. Meie oleme vaba organisatsioon. Kedagi ei sunnita sinna vastu tema tahtmist. Igaüks, kes meie hulka tuleb, teeb seda oma parema äratundmise järgi ja omal vabal tahtel. Kui meie tänavu oma kokkutulekutel

oleme sammunud sirgetes korraldatud riidades, siis on see olnud vabade inimeste rivi. Meie oleme omal vabal tahtel loonud endile korra, sest meie tunneme, et nõnda on tarvis ja nõnda on ilusam. Meie oleme ise endi hulgast otsinud korrapidajad ja oleme nende korraldusi täitnud. See on meie oma kord ja distsipliin. Meie ise oleme selle loonud. see on meie oma looming ja seepärast tahame seda austada.

Mis meie tänavusuviseid kokkutulekuid aga eriti tähtsaks ja ülendavaks on teinud, see on meie roheliste lippude ilmumine rahva ette. Viljandimaa suvipäeval pühitseti neid koguni 28 korraga, Virumaal 24. Need on tõesti ainulaadsed sündmused Eestis. Toogu need lipud meile õnne!

Kui meie nüüd, kus saabuv sügis meid juba eemalt kollaste viljapõldude vahelt tervitab, tagasi vaatama tänavusele suvele, peame ütleva, et meie oleme selle suve jooksul nii mõndagi ilusat ja kasulikku teinud. See edu olgu meile uhkuseks ja tiivustajaks, aga mitte uinutajaks. Oleme alles teekonna algul. Küll on veel maad käia, küll on veel rühkimist, küll võitlust ja küll katsumisi, kus meie sitkust ja meeolekindlust proovitakse. Seepärast tuleb edasi sammuda, ikka uusi ja paremaid tööviise ja abinõusid otsida ning paremuse poole püüda.

Otsing on edu võti.

Kui otsiv vaim närtsib, siis saabub tuimus, mis on surma värav.

I. TÕRMAKULA.

Mälestus.

Isa võttis vikati — põllule läks, läks kõrteni Isa. Ja Vikat.

Kuldkörte ees seisid nõnda need kaks — Isa hellunud ilmel. Kalk Vikat.

Tulid kõrteni käsikäes — hooled ees, et tera vast riivatas mulda.

Mina seisin lähedal — väikemees, ning vaatsin, kuus ladenes kulda.

Ja seda kulda mu süda säält sai
ja selle hinnal ta eland:
Kuldkörte igatsus olnud mu vaim,
kes põllult põllule lennand.

ENN UIBO.

Mõtteid varasügisel.

Näen rukist raskeisse vihkudesse kogutavat. Kogujate näod on pruunid ja — rõõmsad. Kõige ees rühib otsekui tööjoovastuses pereisa ise — juba hallijuukselistes aastates, ja kui ta soontes ei voolagi enam nooruse pulbitsevat verd, siis on ometi iga liigutus tehtud „asja ette“: neis kõneleb suur visadus ja töökogemus. Noorte jõud ületab tema jõu, kuid nende vastupidavus ei küüni pereisa omani, keda mitmedkümnend löikuskuud on tõeliseks töökangelaseks karastanud.

*

Kõikjal huugavad viljapeksumasinad. On midagi väljendamatult armast, otse kutsuvat nende monotoonses laulus.

See on laul leivast. See on elulaul, — laul, mis kiidab maad ja selle harijat. Ja tõstab kõrgele selle rahva, kelle vaeva-kartmata hing ja käed kehvasiki maapinnast nõiuvad välja pikad kuldkõrred raskete teradega.

Teame, et kuld, mida saadakse maa põuest ja liivast, on helkiv ja väärtuslik, kuid külvab tihti hukatust ja surma; aga see kuld, mis kullendab valminud viljapäis, kingib kõigile elu ja — õnne.

*

Astud läbi hilissuvise looduse ja tunded, et su vaikne südagi on nagu viljapää kõrre otsas või nagu punapalgeline õun aias — nad kõik üheskoos valmivad sügisele: loodus kuldsele septembrile, inimene — hõbedasele vanadusele.

Maa Tera.

A. Jansen — AUTOPOORTEE.

August Jansen.

August Jansen on sündinud 24. sept. 1881. a. Ta isa, sündinud Pööraveres Pärnu-maal, asus elama Hallikukivile, kus sündis meie tulevane kunstnik. Juba August J. isa maalis oma lähemas ümbruses külalavale dekoratsioonide, seega meie tulevase kunstniku veres on juba maalikuradike.

Jansenite pere kolib elama Narva, kus parajasti pannakse alus parun Stieglitzi kalevivabriku juures töötavatele joonistuskursustele. Siin saab A. Jansen oma esimese kunstilise hariduse, kusjuures ta ise samal ajal küib vabrikus tööl ning koolis kolmeteistaastase poisina: kella 8 kuni kella 1 koolis, kella 1/2 kuni kella 8 õhtul tööl vabrikus ja kella 1/2 kuni kella 11 öösel joonistuskursustel.

Aastal 1899 August Jansen sõidab Peterburi — kunsti õppima, taskus vaid poolteist rubla. . .

On juulikuu. Kuumus. Jansen ei oska kuhugi minna ega end pakkuda tööle. Kaks päeva ta hulgub tänavaid mööda sihita ringi, kuni väsimusest ja tülpimusest kokku langeb, endal jalad käimisest villides. Viimati ta jõuab eestlase Traadi juure, kes talle lahkesti ulatab abistava käe.

Jansen astub nüüd K. Kunstide Edendamisseltsi kunstikooli, mille lõpetab 1904. a.

kevadell suure hõbeaurahaga. Seejärele ta astub Peterburi kunstiakadeemiasse, mille lõpetab 1913. aastal, esitades lõpptööna suure maali „Muhu saarel“.

Järgneb viljakas ja hinnaline tegevus. Jansen elab vaheldumisi Tallinnas, Peterburis, Narvas, suveti mitmel pool maal, kuni lõplikuult asub Tallinna ning on praegu Riikliku Kõrgema Kunstikooli maaliklassi juhatajaks.

Meie kõigil suuremaalil kunstinautilusil oleme näinud ikka Janseni töid, mis on värskelt maalitud ning mis kevadkergeid meeleolusid tekitades mõjuvad alati rõõmsalt. Ta on suur värvi-kunstnik. Ta on maalinud nii linna- kui ka maa-ainetel. Eriti ta armastab aga loodust, meie metsi, õitsevaid puid, järvega maastikke, loomi, linnapilte jne. Ühtlasi on ta ka tugev ja hinnatav portretistina.

Helilooja V. Leemets surmud.

Möödunud kuu 21. päeval kaotas eesti muusika ootamatult noore ja andeka helilooja Voldemar Leemetsa.

Me ei ole veel toibunud helilooja Evald Aava kaotuse tagajärgedest, kui juba pidame saatma igavikku teise noore muusikalise jõu.

Voldemar Leemets oli — võib-olla — üldsusele vähem tuttav, kuna tema looming võttis suuna, mis üldsust vähem huvitab, kuigi mitmete huvitavate koorilauludega on ta enmast ka laiemale hulkadele tutvustanud. Lauldavam neist on väga sageli kavas leiduv rahvaviisi ainetel loodud „Tantsulaul“. Kuna V. Leemets oli ka instrumentalist-viuldaja, siis on ta loonud ka palju keelpillide ansambli- ja sümfoniaorkestritele. Nimetagem neist sümfoniilist poemi „Rahvaviisi otsingul“, keelpillide kvartetti D-duur ja „Hällilaulu“. Voldemar Leemets oli oma helitöodes eesti rahvusliku joone otsijaid ja oma teravmeelsetes kirjutistes otsis ja leidis ta alati võimalusi eesti muusika propageerimiseks nii kodu- kui ka välismaale.

Olles tunnustatud arvustaja ja muusikakirjanik oli ta lugupeetud kui asjalik ja objektiivne kritiseerija. Ta on ütelnud toreda lause: „Iga arvustamine nõuab ka arvestamist“. Mulle on jäänud elavalt meele üks pilt mõlemast varalaukunust — V. Leemetsast ja E. Aavast. Oma stuudiumipäevil kohtasin mõlemaid muusikuid Konservatooriumi vestibüüli ägedas vaidlushoos, kus E. Aav ei olnud rahul ühe etteheitega V. Leemetsa arvustuses tema kontserdi kohta. Säärastes vaidlustes varieidigi seisukohad selgeks ja need andsidki väärtsuliku lisa eesti muusikakultuurile. V. Leemets, omades kõrget intelligenti, oli alati asjalik ja rahulik, ka vaidlustes vastastega.

Hinnakem neid väärtusi!

A. Jansen — SÜGIS.

Ado Johansonile avati mälestussammas.

Ja Josua kirjutas need sõnad Jumala käsuõpetuse raamatusse ja võttis ühe suure kivi ja pani seda sinna püsti ühe tamme alla, mis Jehova püha maja ligi oli.

Josua 24, 26.

23. juulil 1939. a. avati Suure-Jaani surnuaial suure rahvahulga osavõtul Eesti esimese põllutööinstruktori Ado Johansonile mälestussammas. Sammas asub Suure-Jaani kiriku ligikal, suure tamme all, mispärast Suure-Jaani koguduse õpetaja võttis mälestussamba pühitsemisel oma jutluse aluseks ülaltoodud Pühakirja salmi, kus räägitakse suurest kivist, mille Josua asetaski tamme alla pühakojade ligikal.

Ado Johanson sündis 1. märtsil 1874. a. Viljandimaal Vastsemõisa vallas taluperemehe

pojana. Põllumajandusliku hariduse omandas Soomes ja Harju põllutöökoolis. 1902. a. astus tegevusse põllutööinstruktoriga. Sellest ajast alates kuni oma surmani 1. jaan. 1932. a. teenis Ado Johanson ustavalt Eesti põllumajandust. Tema oli õilis inimene, läbi imunud maavaimust ja soovist põllumehe elu edendada. Eesti põllud on täis Ado Johansonile jalgajälgi ja tuhanded põllumehed mäletavad suure soojustundega, kuidas „Vana Aadu“ tuli sõbraliku näoga, oma laia kämbelaga nende kätt surudes ja neile siis hääd nõu andis, kuidas maad kuivendada, uudismaad teha ja oma talu korraldada. „Kivi on püsiv, kuid veel püsivam on see elutöö, mida Ado Johanson on teinud meie põllumajanduse hääks,“ ütles mälestussamba avamisel Põllutöökoja esimees A. Jürima.

Enne udu.

(Järg.)

J. Selg.

— Tule maha, keesik! hõikas vana peremees. — Sa murrad katki mu kuhjalavavarda, sa igavene linnavurle!

Jah — aga ta oleks võinud panna juba mullu suvel tolle pehastunud lati asemele uue ning tugeva. See murdus tõepoolest, see oli puukoidest söödud läbi ning läbi, rähngi oli toksinud selle kallal oma kiinokaga. See murdus, ja ma veeresin nagu lõngakera kuhjakukilt, mis oli juba pooleldi valmimas. Aga veel enne, kui ma põntsatasin alla rohkuntsule, püüdsid kuulmenahad kinni kauge huike:

— Huu-juu!..

Pidin ütleva peremehele, et ta võiks jatkata varda, et selleks läheb aega vaid mõni minut, ja ma saaksin sellega isegi hakkama, kuid säääl ta juba tormates tuligi, tulvil rae-vust, silmade kisates rohekaid sädemeid, hang karvaste käte vahel.

— Ssa kärsaoinas!.. Ssa igavene lont-rus!.. Ma tahan sulle...

Ja juba ta viskaski hanguga; see läks halvasti, ta komistas mätta otsa ning kukkus. Kuid veel mätta otsasti suutis ta hütüda:

— Puusik, Tohik! Jooke talle järele!.. Võtke kinni too linnasuli, tooge ta siia!.. Ma tahan alles näidata talle, mis maksab minu kuhjalavavarda au, ja ülepää, mis maksab vana Hoiga au ning Vihuri talu au... Puusik! Tohik!..

Nad jooksid mulle järele pikil sammel, ükskõikselt, käsku täites, kuid jäid peagi maha, vahtides loult, kuidas ma jooksin otse edasi üle luha mööda mehепikkustest heinputketest ning heinamaohakatest. Alles suure pajupöõsa taga peatusin hetkeks.

— Tohik, Puusik! karjus vanamees. — Tooge ta tagasi, hei!.. Ärge laske lipata linnasuli, tea, kust kartserist ta karanud, tea kust vanglast visanud varvast! Tohik, Puusik!..

Neist ei saanud enam asja, nad vahtisid lollakalt teineteist ja pöördusid siis aeglaselt tagasi. Siis hüppas vanamees võigu selga, see läks tal üsna kähku, kihutas neile järele ja tõmbas hangubarrega mõlemale vastu jalasääri. Nad ei karjatanudki, tõmbusid vaid kütüru ja lonkisid tagasi kuhja suunas. Sellega valmis, vana peremees ratsutas kähku minu suunas.

Ega vana Hoik olnudki enam ülearu vihane.

— Tule tagasi, vennike! vedas sõnad aiva lahkelt suust. — Ulakas ju olid, aga või noortel narrustest puudus. Ja eks too Turja tüdruk teisigi mehi hullutanud enne sind, kellel oli palju jahedam veri. Aga nüüd tal on sepapoeg, too pikk logard säält järvesaarelt — ta osutas järvesaarele, kust kerkis suitsu, — ja sellega ta nüüd mehkeldab, teised nagu niisama aganatena segada. Eks ma lausa hoiata sind sihukese võrgu eest, poja.

— Ei, ma ei tule, ütlesin. — Ma lähen nüüd Turjale. Turja taat lubas mulle odra-karaskit, petipiima, värsket võid ja ühe hõberaha päevaringi kohta peo pääle. Lähen sinna, ja kui mulle ei meeldi säääl, siis siirdun tagasi metsadesse, paistan varbaid päikeseleilil, söön maasikaid, jänesekapsaid ning nõrevaiku, kuni tuleb taas lausa leivahimu. Lähen ära, — see on kindel nagu aamen kirikus.

Vanamees lausa võpatas, kui olin ütelnud viimased sõnad. Ta sülgas kolm korda üle võigu turja ja ütles:

— Ega me pole sarvega kojas, et räägid mustade laudadega raamatu sõnu! Hoi a nad parem endale, mul pole sihukesi vaja kõrva-kuulmesse. Ja tule tagasi, me sööme õhtul nisusepikut sulavõiga, joomme meemõdu otsa ja hakkame siis kuivatama raha. Oled loll, et lähed nii odavasti.

— Või kuivatama raha! ei suutnud mina hoiduda imestusest.

— Nojah, mis sääl siis nõnda. Õine vihm puukasti lausa läbi leotanud ja pikne põrutanud lõhki malmkatla, kus hoidsin oma raha. Olid küll kahekordses kestas sügaval murumullas kolme kerisekivi all, kuid nüüd on nad kõik märjad: katarina-sajalised, keiser kolmanda punasabalised, kerenskirahad, uueaegsed punased kalamehed ja sinised sirpidega seelikud kolme kutsikuga. Päeval pole ju aega, täna õhtul aga teeme õue alla tüseda tõrvatule, selle ääres neid hüva harutada. Ju mul kulda ning hõbedatki paaris peninahas halbade päevade varuks pandud paigale. Kui tuled tagasi ja aitad mul rahad ilusasti ära kuivatada, küllap annan sullegi peotäie noid uusi hõbedasi.

— Huu — juu! hõikas valge neitsik kuhja otsast ja lehvitas käega.

— Mul on hõbedast torupill, jatkas vanamees õhinal, püüdes oma häälega sumbutada huiget. — Keegi ei mängi nii hästi torupilli kui mina... Ma näen, sa oled mõistlik poiss, kuigi oled haritlane. Tule tagasi, täna on neljapäev, täna neljapäevaõhtul paistab täiskuu. Meil on heinamaa ääres risttee lähedal muruplats, sääl me korraldame õhtul toreda jubi... Sinna tuleb küllalisi igast kandist, peretütreid kolmest järvekandist, ja mu oma sõtsetütargi. Teen su tuttavaks sõtsetütrega, ta on üle kihelkonna kaunim kaheksateistaastane ja ta tantsib veel paremini kui kolm murumamma tüdart kokku...

— Sa näed — need Tohik ja Puusik — on kaks totakat. Ma ei usalda kunagi neid üksinda koju. Aga kes valvab talu, kes teeb tule koldesse, kui pilkker ronib pilliga taevalaale ja mind ennast pole kodu? Siinutaolist oleks just hädapärast tarvis minu juure, siis saaksin ise vahetevahel tõmmata hinge tagasi.

— Huu — juu!..

— Las ta karjub, see Turja tüdruk! Kuule, ma ütlen sulle veel midagi: olen vana kräbi, mul pole lapsi, kõik mu kogutud raha koos Vihuri taluga jääb mu sõtsetütrelle. Kui oled mõistlik poiss, küllap siis hoolitsen, et saad plika endale. Ma näen küll, et sa oled vaene nagu popsimaja, kuid sul on hakkamist ning sitkust kätes. Tule, läki siis!

Ta kobas põues, urgitses õige sügavas ja tõi siis vasaku käega esile peotäie kahekrooniseid — hõbemünte.

— Säh, — võta tänase eest, pakkus ta.

— Ja kui täidad mul edaspidi ühe väikese soovi, siis annan sulle musta jänese naha, mis topitud täis selget kuld- ning hõberaha. Võiid siis enesele osta, mis soovid, kas või maaõliga kihutava raudjooksiku põsratastel, kui sul ei peaks meeldima minu juures.

— Ja mis soov see siis on? küsisin ma vanamehelt, kelle suunurkadesse oli pikast kõnelusest tekkinud vahtu. — Pane raha taskusse, sellega on aega.

— Jah, see on lihtne, ütles tema. — Ma näen, sa oled terve poiss, sul on puhas terve veri. Käisin tänavu kevadel tohtri juures, see ütles: „Kui tahad veel elada, siis värskenda verd, värskenda verd.“ Aga kuidaviisi, pai tohtrihärra? küsisin mina. Noh, see on lihtne, arvas ta, muud kui osta noorelt tervelt mehelt verevõtmisluba ja tulge kahekesi minu juure, küllap mina pumpan siis sulle värsket verd soontesse, mis ergutab tööle su vananeva kere. Enne kaubategemist võta aga noormehelt vereproov, lase paar pisarat nõrguda riidelapile või kasetohule, et ma saaksin proovida, kas tema veri läheb sinu omaga sorti. Sedasi ta ütles. Ja mis sa arvad, poja, kui sa annaksid mulle vereproovi? Sa oled marastanud käeselja, kukkudes alla kuhjakukilt. See on verine sul ja ma toimetan säält paar tilka kasetohule.

Ta võttis põuest väikese rulli kasetohtu ja tahtis ulatada mulle.

— Piserda punast pääle! ütles ta. Nüüd jao-aeg.

— Ma ei anna sulle piiskagi verd, vastasin talle. — Mul on just nii palju verd, kui palju mul peab olema, et tegelda paraja jaksuga siin maailmas. Lähen nüüd Turjale, peremees Hoik.

— See Turja heleda seelikuga tüdruk on pannud su pää kihama nagu mõdupuueti, urises vana Hoik. — Võta mehemeel pähe, enne kui tõstad jala üle Vihuri piiri.

— Jumalaga! ütlesin talle.

Ei sellele meeldinud sihuke sõna: tõmbas kõssi ja sülgas seitse korda seljataha, pani siis rängalt vanduma.

— Pole ma elus veel kordagi jäänud kellaga koja katuse all altarileiba, pole mul pilvetagusega piisaväärtilki pistmist. Hüüdnud parem „häd tervist,“ siis oleks soovist tulugi tulnud. Noh, üks sa mine siis, kui sul pole aru pääs. Aga, — pea! Oota veel pisut!... Ma ütlen sulle, mida pead tegema, et Turja tüdruk teeks sulle aidaukse lahti. Mul oleks lausa hüvameel, kui saarepoisi-loigard jääb laupäevaõhtul vesise suuga aidataha kõrvenõgestesse.

— Mis sul nõnda sest saarepoisist?

— Näh, ma vihkan teda! kähistas vana Hoik läbi hammaste. — Küllap murrann varsti ta kaela kas nii või teisiti. Vihkan kogu seda kupatist — Turja talust hakates ning saarel asuva sepiokojaga lõpetades. Küllap veel Vihuri poolt puhub neile muretuult kaela parajal päeval... Hüva näonägemist! rapsas siis järsku lõppsõnadeks ja pööras hobuse ringi.

— Jumal kaasa! viskasin ebaseeldiva lausepaari vanamehe kõrvu. Just seepärast, et ta ei tahtnud seda.

Ta virutas hobusele viisukannaga põraka vastu külge ja võik sööstis edasi nagu pikne, kadudes koos sõitjaga paari hetke möödudes noorte kaskede taha.

Sinakalt virvendas õhk Vihuri heinamaa kohal. Kuhu seisib valmina kaskede kõrval, ei näinud enam Tohit, ei märganud enam Puusikut. Hoosad sulased olid Vihuri Hoi-gal...

Paarikümne sammu järele oli heinamaa-piir: kitsas riba mehekõrgusi punakaspruune heinamaohakaid koos sügava, turbasest veest tulvil kraaviga.

—Huu — juu!.. Turja kuhi oli ka val-mis.

Tulen! hõiskasin vastu ja hüppasin suure hooga üle laia kraavi, kitsetoome põõ-sasse.

— — — — —
Juta oli ta nimi.

Ta oli käinud linnas koolis, oskas vöö-keeli ja mängis klaverit, sest Turjal oli ka klaver. Kuid ta polnud kõige selle tõttu põrmugi uhke.

Tal ei olnud säilinud mälestusi memmest; ta tegi üksinda kõiki talitamisid: kandis vett, raius sigadele rohtu, lüpsis lehma, keetis õues asuval süvleel suure sarapupõõsa varjus toitu ja laulis kui lõoke. Tal oli käes kahekümne viies suvi, kuid tüdruku jume oli alles röösk, juuksekuuld roostetamata ja hambad viimseni alles. Jah, tarkushamba ta küll saanud alles paar aastat tagasi ja teist ta ootas veel.

Meid oli suure Turja talu kohta kõigest neli: taat ise, Juta, mina ja karjapoiss. Il-mad olid ilusad, heinatöö lõppes luhas, tuli hakata varsti pihta rukkiga.

— See rukis pole rukis, see õlg pole õlg, mis niidetud masinaga või vihutud vikatiga, ütles Turja taat. — Pole sellest katust pa-randada ega matkamehele anda ööseks külje alla. Ja nii lõigati tema talus sirbiga.

Tal oli palju toredaid sirpe aidaseinas: pään nikerdatud kollakast kasepuust, terad tarvitamisest kulunud, kuid roostest puhtad ning läikivad.

Järve keskmisel saarel oli sepikoda, sääl elas vana tark-sepp Ilmard, kellest Juta tea-dis pajatada luulejuttu, et ta tihtipäale pa-randavat vanale älkeseätile piksepilli. Sel-lepärast sadavatki järve lähedal tihti kosu-tavat älkesevihma, heinamaad hoitavat aga jaanikuus kuivad.

Sepalised käisid lootsikutega saarel, tihti võis näha veesõidukis harkatra, äket või raudriistu. Jutalegi vana Ilmard lausa lah-kusest oli tagunud oivalise kuusnurkse hõ-besõle, igas sakis kütinekujuline konnakarbi-kild metallisäruga võidu virvendamas.

Sõle oli toonud üle järve aga Endel, sepp Ilmardi poeg.

Ta oli pikk ning peen, suurte siniste silmadega ning kähara kuldjuustega kahe-kümnesitsmeastane poiss. Ta kõhis pisut, evis lameda rinna, oli pisut nukravõitu ja armastas lesida käsipõsekil ning vaadelda pilvi. Ei Endel sobinud kuidagi sepapojaks, kellel palju tegemist alasi ning vasaraga.

Tema veetis päevi metsades, püüdis kalu, uuristas kalda alt vähki, viskas laperkuste kividega lutsu, punus pervekõrgastest paate.

Jutagi ütles talle kord, siludes poisi kä-haraid juukseid:

— Oled mulle nagu velle eest, Endel, kunas saab sinust mees?

— Veli velleks, mees meheks, arvas En-del. Meie aeg on ees, aga toredad pilve-mäed hajuvad ja kunagi enam ei näe teist niisugust.

Ta asetas pää Juta rinnale, naeratas — ja uinus.

— Sul on linaõievärvi silmad, ütlesin siis Jutale.

— Mitte sinu jaoks, vastas Juta ja viskas pää uhkelt selga, nii et kõrisesid hõbe-liitrid ta kaela ümber.

— Vaata, Juta, ma võlun su ära. Vana Hoik õpetas mulle kätte kõik nõidusekni-h-vid.

Ta lõi mind karikakraga.

— Rumal poiss oled, naeris ta. Kunas leiab viies ratas vankri all telje?..

Kuid ta ei olnudki nii väga rõõmus. Ta vahtis hõbedaselt sätendavale järvele ja tal oli pisaraid silmis.

— — — — —
Kes küll mängis paremini kannelt kui Turja taat!..

Oi, oi, oi..

Keda küll armastasid kõik järveümbruse loomad ning linnud enam kui Jutat!..

Oi, oi, oi..

Ta ju söötis vareseid ning pasknäãregi viljateradega, kui neid juhtus õue lendama. Ja harakad hüppasid talle õlale.

— Jaak! ütles ta varesele. — Tule siia! Ja aiateiba otsas istuv vana vares lendas kraak-sudes tüdruku juure, saades nokavahele pisut leivapuru.

Jutal oli aidas hõbelukkudega, mitmeti kirjatud vanaaegne veimekirst täis kalleid kangaid, läbilinast lumivalget, karedamat takust, kirjatud võid, tedrekirja kindaid. Kõi-ge pääl valvas aga kimbuke koirohtu.

Kõik armastasid teda, ma ei tea, miks pidin siis minagi erandi tegema?

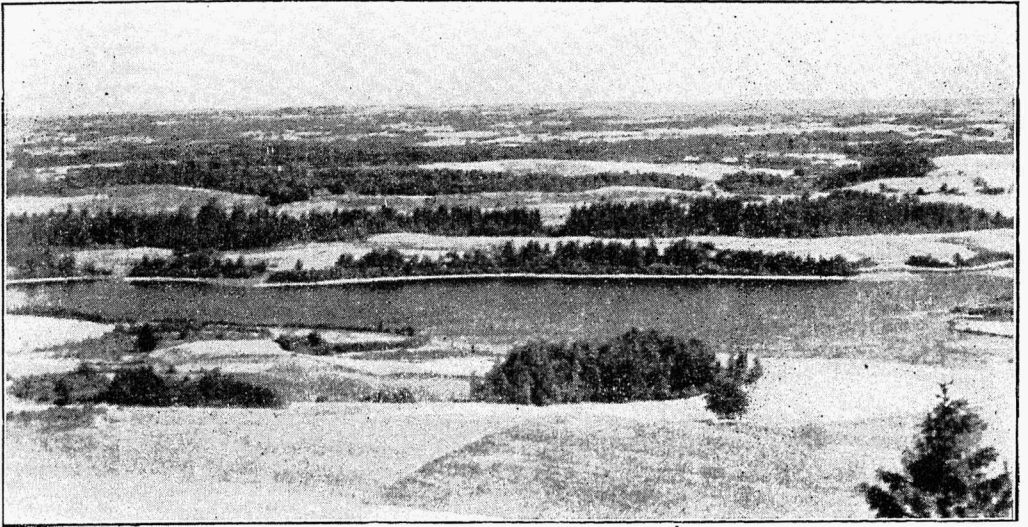
— — — — —
Tol saatuslikul laupäevaõhtul Turja taat mängis järveäärsel sarapuukünkal kokkuko-gunud noorrahvale kannelt. Oli neid tul-nud igast kandist sarapuümäele veetma lau-päevaõhtut. Nad ei lasknud ju taati lahtigi, ei andnud tal kuskil rahu, enne kui ta lubas tuua oma mänguriista. Tüdrukud silusid ta palgeid, suudlesid hõbedastele kulmudele, paitasid taadi pikka valget habet.

— Mis ma teiega ikka teen, muheles taat ja võttis kandle.

— Kõll!..

Esimene keel värises taadi sõrmede all ja kõik kuulatasid hinge pidades.

Sellele järgnes teine, kolmas, neljas... Helivikerkaar kerkis vaiksesse õhku, põimus

Vaade Munamäelt.

sajakordselt, korrutas kümnekordselt, sulatas tilkhaaval südant, paiskas maised mõtted nagu kummipalli üle kaseladvade, pani igatsema ehataeva järele, päevasest soojusest veel leigete õlgkatuste, mündist roheliste põllupeenarde, kassitappude, varblaste, lehmakellade helina, pihlakamarjade ning rukivihkude järele.

Mulle meenus taadi linaväli: kuis see küll õitset kuis see küll sinetas. Varrel küllalt pikkust, kiul sitkust.

Sitke ning sirge, sirge ning sitke nagu Jutagi.

— Appi! karjuti mäekallaku alt. — Appi, ta upub!..

See oli Juta hääl. Nii heledasti, nii vahedasti suutis kiljatada vaid tema.

Kukkusin pooleldi alla järsust rinnakust, viisin paar inimest jalust, nägin hetkeks Tohit, ta seisis sarapuupõõsa taga, silmad pärani, jäik pilk kiindunud järvele.

Järv oli madal ning soine, kalda lähedal õitset valgeid vesiroose ja rooside keskelt kerkis pinnale harvu õhumulle.

Juta oli joosnud puusadeni õotsuvasse mutta, ta ei pääsenud omal jõul enam edasi ega tagasi. Inimesi ruttas kaldale, kandlemäng katkes otsegu noaga lõigatuna.

Suuri vaevu võimaldus mul ahastava Juta kaldale toomine, ta ei suutnud rääkida ainustki sõna, nuuksus vaid krampplikult, lebedas kummuli maarjaheinal.

Toodi kähku kõisi, kanti kohale lootsik ja Turja taadi mõrd. Pingutava töötulemusena tõstisime paari tunni pärast sügavast lendmudast Endeli laiba. Ta oli läinud vesiroose võtma, sest ta hoidis nüüdki veel kõvasti kokkupigistatud sõrmede vahel vesiroosi kahvatut õit.

Arvatavasti oli Endeli kiskunud vee alla vana okslik ning vettinud männitüügas, selle harud olid tunginud läbi ta rõivaste. Võimalik, et Endel selle männitüüga toel oligi lendmudast veest püüdnud haarata vesiroose.

Tihedas hämaruses see puunott meenutas mulle mitmeti Puusikut, ehkki selline mõte tundus naeruväärseks. Männitüügas evis pikki keerdukasvanud koivi, kahte konksus okskätt, pikergust pragulist päänuppu... Mõtisklesin niiviisi. —

Ei, see oli lollus!

Paks valge udu oli vahepeäl laskunud järvele, oli läinud mäele, katnud kõik läbinägematu niiske sõbaga.

Kuskil kaugel nuttis Juta, see kostus nagu vibreeriv saeleht, hele ning värisev. See kajas väsimatult, raugematult läbi udu.

Püüdsin teda leida ja käisin udus, jälgides hääle suunda, kuid nagu kiuste kaugenesin üha, kuni nuuksete nõrga kaja hajutas järvelainte kohin.

Oli tekkinud tuul.

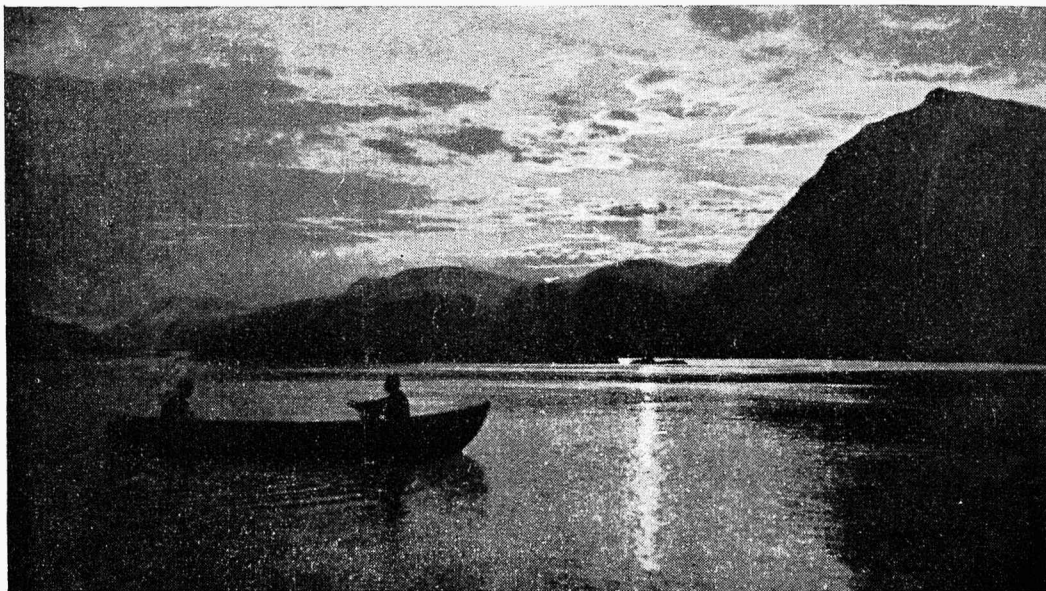
Hommikuks jõudsin väikese majakese juure roopliku tee järsul serval. Pikk kõhn mees seisis trepil ja haigutas. Oli tulnud vist vaatama ilma.

Teab ta, kus on Turja talu? Teab ta Vihurit, kus elab vana peremees Hoik?

— Ma ei tunne järvetagust rahvast, vastas mees ja kehitas pükse. — Sinna on palju maad ja raba ei kannu. Ma olen aus rätsep, mind ei huvita Endlajärve naabrid: säält pole veel keegi lasknud mind õmmelda ainustki ülikonda.

Ja sülitades tõhusa lärtsu raiepakule ta sisenes majja, tõmmates esikuukse lõpsatades kinni.

(Lõpp).

Külaskäik keskööpäikese maale.

M. Kala.

Karmiks, külmaks põhjamaa rahvaks nimetame meie, eestlased, endid. Ja kui räägitakse meist veelgi põhja pool asuvaist maist, nagu Põhja-Soomest, Põhja-Rootsist ja Lapimaast, siis on ehk paljudelgi arvamine, et vaevalt sääl pääle igavese lume ja jää muud midagi on. Laplast, teda kujutame enamasti ikka ette põdranahkseis rõivais, tohutusuure karvamütsiga, kaasla-seks karvane koer ja eluasemeks lume- ja jääonnid. Osalt säärastest eelarvamustest tingituna oli meiegi kirev reisuseltskond varustanud end tublisti vaipade ja soojade mantlitega, kui alustasime sõitu Lapimaale. Kirevaks reisuseltskonnaks nimetan seda seepärast, et see kolmeteistkümmeliikmeline grupike koosnes üheksast erirahvusest. Alates kaugemaist maist olid esitatud: Jaapan, India, Lõuna-Aafrika, Shoti, Vene, Läti, Soome, Rootsi ja Eesti. Sõit algas Stokholmist rootsi resijateaurikuga Põhja lahte pidi. Sõit laeval kauni suveilmaga kujuneb enamasti ikka päikesevõtmiseks, mõnulemiseks ja lebamiseks laevalael. Meie hulgas leidis siiski ka neid, kes sõidulgi tahtsid kasutada aega otstarbekohasemalt. Nii näiteks oli rootsi keelt õppiv jaapanlasest noormees laevalegi võtnud kaasa paar tüsedat sõnaraamatut ja ei unustanud neid hetkekski. Asi edenes algul väga visalt, kuigi igaüks meist püüdis talle abiks olla kuidas oskas ja suutis. Olin minagi vahete-

vahel tõstetud jaapanlase keeleõpetaja ausse ja vastutasuks õpetas taevapoeg mulle selgeks ühe jaapanikeelse rahvalaulu. See algab sõnadega „Üzoraharete akikazefuku; laulu viis on pikaldane ja veniv, nagu loeks kerjus kirikuvärvavas palvet. Olin talle halb õpilane ja hoopis kiiremini õppisid eksootiliste maade esindajad ära eesti laulu „Metsa läksid sa ja metsa läksin ma“. See läks niisuguse hoo ja hommikumaise temperamendiga, et me ümber kogunenud kuulajaskonnalt see-eest saime päris marulise aplausi. Kaks päeva laevasõitu Põhjalahel, ja jõudsimme õnnelikult Luleosse, mis on üks põhjapoolsemaid Rootsi sadamalinnu. Laevalt lahkudes piirati meid sisse vastutulnud ajakirjanike poolt; tõmmu pilkkade vuntsidega Indiast päritolev reisukaaslane poseerib, käed risti rinnal, kui ajakirjanike fotoläätсед on temale sihitud. Esimene käik laevalt lahkudes oli söögimajja, kus meid ootas nn. rootsi laud. Sääl on kõik toidud pandud keset tuba asuvale suurele lauale, kust siis igaüks oma käega võttis oma maitse ja isu kohaselt. Maitset muidugi päris hästi herkulapuder piimaga ja kuivikleivad võiga kohvi kõrvale, mis Rootsis igapäevasemateks toitudeks. Pääle võtsime veel taldrikutäis nn. pikka piima, mida tuntakse Rootsis ja Soomes pääasjalikult talu söögilaual. See maitseb kuumaga vägagi hästi, kuid suur tegemine on selle söömiseiga. See on niivõrd

sitke ja veniv, et algus on ikka suus ja lõpp taldrikul. Arvati isegi, et pika piima söömisel tuleks käärid või nuga appi võtta. Pärast sööki avanes võimalus tutvuda linnas asuva muuseumiga, kus sai ülevaatliku pildi laste majanduslikust ja kultuurilisest arengust. Laplased, missuguseid elutseb Rootsi Lapimaal 7000 ümber, kasvatavad põhjapõtru ja elatavad endid päämiselt kalastamisest ja küttimisest. Laplased lõunapoolses Lapimaa osas, kus kliimaolud vähegi võimaldavad, tegelevad väiksemal määral ka põlluharimisega. Küttimisabinõud, samuti ka kalapüügi ja põllutööriistad on aegade jooksul läbi teinud väga pikka ja aeglase arenguastme. Raskesti käsitsetatavad ja kohmakad on nad osalt küll praegugi veel.

Töö- ja tarberistade kõrval oli võimalus näha ka ehteasju ja pidurõivaid. Ei saa ütelda, et laplastel ei oleks määset ehitiskunsti. Nii on lapi pruudi ülikond õige kirev ja värvirikas, samuti andsid puulõiked kappidel, kirstudel ja teistel mööbliesemetel tunnistuse, et see rahvas siin kaugel põhjas polegi nii maitsevaene.

Siinkohal võiks nimetada veel seda, et rõivaste kaunistamisel on tarvitusel tublisti punast värvitooni. Pärast lühikest külas-käiku muistsesse rootsi tallu tuli asuda rongile, mis viib meid põhjapoolsemasse Rootsi tippu. Võib märgata tugevat erinevust, võrreldes siin seda ümbrust Lõuna-Rootsi viiakate nurmedega. Õige küll, näeb siingi talusid, viljaväljasid ja inimesi heinatööl, kuid kõiges on tunda nagu mingit halli ja kurba tooni ja näha mõningaidki kehvuse tundemärke. Silman värvimata elamuid, mis Lõuna-Rootsis väga haruldane, ja vesisel sookarjamaal otsib punast-valget kirju kari endale kõhutäidet. Üksikud graniitkaljud vahelduvad soodega, ning siis tuleb tükike kanarpikulist liivanõmme kidurate mändidega. Sõitjad kogunevad vaguniakendele, sest iga silmapilk peaksime jõudma üle polaarjoone. Varsti märkamegi üle kanarpikulise legendiku suunduvat valget kividerida ning selle kohal postidele püstitaud tahvliit päälkirjaga — polaarjoon. Meil on sõita veel päris tükike maad, kuid et maastik muutub üha enam mägilisemaks ja mitmekesisemaks, ei märkagi, et oleme jõudnud Kirunasse. See on linn umbes 10.000 elanikuga, kus asuvad suured Rootsi malmi- ja rauakaevandused. Rongi peatumisel undavadki parajasti kaugemal kaevanduses häiresireenid ja tume plahvatusmüriin paneb õhu värisema. Meie ekskursiooni juht soovib muretseda kas võrgud või vastavast oli Lapimaa nuhtluse — sääskede või moskiitode — kaitseks. Panemgi igatiüks tasku pudelitäie haisevat pruuni vedelikku, mis pidavat olema parem vahend sääskede eemalepeletamiseks.

Nagu hiljem selgub, pole see nn. moskiitõli midagi muud kui puhastatud puutõrv, mida tarvitatakse sääli isegi saabaste määrimiseks. Et meie sõidusiht ei ole enam kau-

gel ja väljas on näha inimesi liikumas, moskiitovõrgud näol, võime endilgi vagunis näod sisse selle tumeda vedelikuga. See tükib isegi silma ja tekib sääli põletavat valu. Olles jõudnud põhjapoolsemasse Rootsi turistide jaama Abiskosse, haarame kompsud ja jätame hüvasti valges kuuas muheda naeratusega rootslasest konduktoriga. Meiega seltsib grupp taani üliõpilasi — turiste, tüsedate seljakottidega ja nahksete kaarditaskutega küljel, ja veel mõningaid matkajaid. Kui me rongist väljume, võtab meid vastu jahe kevadine mägestikuõhk. Seisatame ja oleme võlutud looduse kaunidusest. All orus on täielik kevad. Öitsevad sirelid ning varsakabjad ja kaskede lehevärvi on kevadislt heleroheline. Ümberringi aga helgivad mägede harjad õhtupäikeses ja nende tippudel valendab lumi ja helgib jää. Mäekülgedel sulab lumi on moodustanud kiiresti voolavad mägestikuojakased, mis allpool ühinevad vahutavaks koskede ja karestikurikaks jõeks. Kõik see sulab kokku nagu veerikka kose kohinaks. Kui oleme valla lasknud esimesed imestushüüded ja mõtleme edasiminekuale, tulevad meele kardetud vaenlased — moskiitod. Neid pole aga olemaski. Ei näe ühtegi sääsetaolist olevust ja nii me seisame ning ootame neid raudteetammil oma määritud nägudega. Tehakse nalja ekskursioonijuhi arvel ja paar pudelitäit pruuni moskiitõli lendab sirelipõssasse. Varsti selgub siiski, et neid pole küll raudteevalil, kus praegu tugev tuuletõmbus, kuid mujal tulevad nad parvedena. Nagu mingi nuhtlus on need sääsetaolised, suuruselt sääse ja kärkse vahepeälised olevused. Nagu võib kaitsta küll kuidagi kas võrgu või vastava õliga, kuid käte, kaela ja jalgade kallal on nad ikkagi ja eemalepeletamiseks peab murdma pihku tubli kaseoktest viha. Nad liiguvad meile parvedena järele ja varsti on mõnelgi jalad või kael söödud muhklilikuks.

Kui all orus oleme juba küllalt imetlenud looduse kaunidust, alustame ronimist ühe kõrgema mäe tippu, mille kõrgus olevat merepinnalt ligi 2000 meetrit. Tee lookleb nagu madu ning käänakuid tähistavad maasse löödud meetripikkused vaiad, millede otsad on valgeks värvitud. Tublisti on kannatanud ja võidelnud oma olemasolu eest need puukesed siin vaikiva mäe nõlvakul. Tüved mitmetpidi kõverad ja latva pole peaaegu olemaski, kuid siiski on neil tahtmine elada nagu kiuste kellelegi.

Meie mäkke ronides muutub taimestik, kaskede asemele tuleb tükike tühja kanarpiku-nõmme. Ühalt sulanud lumest niriseb siia vett ja astudes peab olema ettevaatlik ja valima kõrgemaid künkaid. Oleme seni roninud mäkke pikas hanereas. Jõudes kuivemale kaljunukile tõmbame veidi hinge, kuid oleme samas otsekohe ümbritsetud tihedast moskiitoparvest. Loodame neist lahiti saada kõrgemal külmast õhus ning alus-

Laplasi
keskööpäikese
maalt.

tame seepärast otsekohe edasironimist. Enne aga selgub üllatavalt, et üks meist puudub, ja nimelt jaapanlane. Arutame läbi igasugused kadumisvõimalused, laseme kuuldavale karges mägestikuõhus paar ühist hütiet ja alustame siis edasironimist ilma taevapojata. Kanarpikuse nõmmele järele tuleb tükike paljast kaljut, millede küljed on langev jää lihvinud siledaks ja tee tähisteks puuteivaste asemele on siin üleslaotud kivihuhnükud, mis juhatavad teed mäeharjale. Ronides üles mööda kõverat jalgrada mäe külge pidi, ei näe kunagi, kui palju maad on veel mäe tippu. Ikka varjab matkaja eest kaljune mäekülj lumise mäe tipu, kohati paistab see õige lähedal olevat, kuid kaugeneb järjest nagu nõiavael.

Üksikud meie matkaseltskonnast kipuvad väsima, eriti need, kes endid soojemalt rõivastanud ja kaenlasse või turjale võtnud paksema vaiba. Olen oma kergevõitu rõivastuse tõttu püsinud seni esimeste seas, ja kuna eemal mäe tipul viimaks tõesti paistab mingi teivas või varras, siis alustame viimast pingutust. Oleme lätlasest noormehega teistest tüki maad ette jõudnud ja nüüd tuleb lõppspurt — kas esimesena Eesti või Läti. Mäe kõrgema tipuni on vaevalt 50 meetrit. Pingutame mõlemad, suund lipuvardale ja selle kõrval asuvale suurele kivile. Kuid siis jahmatume. Kivi varjust astub välja ei keegi muu kui meie kadunuks arvatud jaapanlane ja teeb meile sügava hommikumaise kummarduse. Pärimisel selgub, et noormees kaugest idast on võtnud alguses kohe otse tee mäe tippu meie kõverikkude jalgradade asemel — oli valinud tee, mis küll järsum, hädaohtlikum, kuid see-eest ka tublisti lühem. Vaheajal on kaaslased meile järele jõudnud. Mässime en-

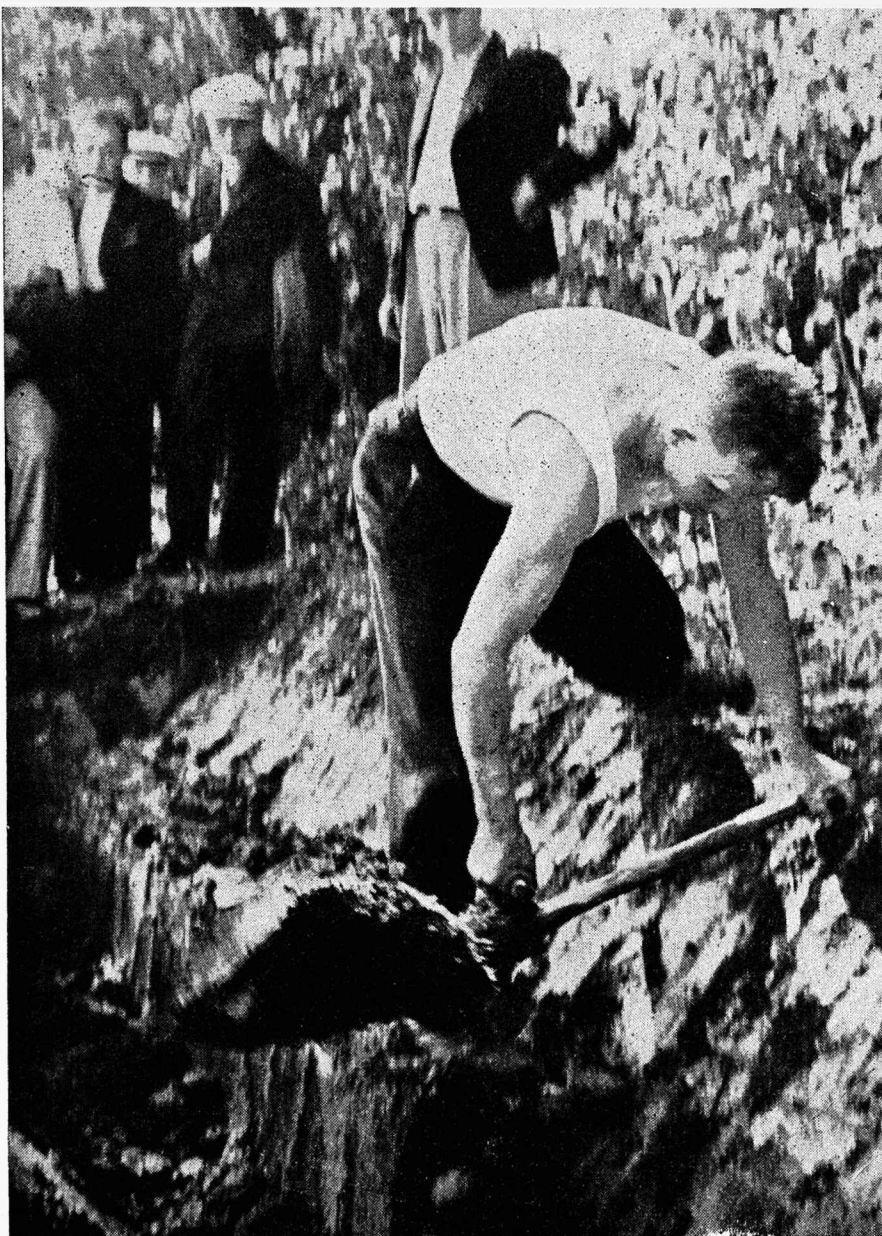
did vaipadesse ja poeme tuulevarjulisse kaljuprakku. On saabunud õhtu.

Meist allpool kattuvad mägede küljed valge uduga. Päike muutub nagu mingiks kollaseks kettaks ja läheneb silmapiirile. Ühe kõrgema mäe varju horisondil kaobki päike umbes tunniks ajaks. See on kella 10 paiku õhtul, kui algab see tunnialaline öö. Taevakaar punetab ja mäetipus võib vabalt lugeda lehte. All orus aga mustavad järved ja valitseb täielik öö. Meil ei tarvitse kaua oodata ja umbes tunni aja pärast näitab päike jällegi oma kahvatut palet.

See kerkib küll pikkamisi läbi udu, kuid südaööks, s. o. kella 12 on jõudnud päris pika sammu edasi.

Laseme valla rõõmu- ja imestushüüdeid, igatiüks vastavalt oma temperamendile. Rõõmus näib olevat ka meie ekskursiooni juht, et ilmataat on kinkinud pilvitu ilma ja meil avanenud võimalus näha keskööpäikest. Päämiselt keskööpäikest vaatama sõidavadki siia paljud. Kui siis juhtuvad olema parajasti udused ööd või pikem vihmaste ilmade periood, tuleb oodata ilmade paranemist turistide kodus. Sääli on elu aga hoopis kallim kui mujal Rootsis sääraustes asutustes, ja ka tüütavalt igavaks muutub see ilusa ilma ootamine. Loomulikult peab grupijuht niisugusel korral vastu võtma mõnedki mürgised laused ja nägema isegi nuttu ja pisaraid.

Oleme seadnud endid mugavalt sisse ega raatsigi lahkuda siit jää- ja lumepiirkonnast, kus nii palju kaunidust ja looduslikku ilu. Mäest allatulek väsitas samuti kui ülesronimine; turistidekodu juures tegime päris korraliku puhkuse. Jäi veel aega selleks, et tutvuda laplastega ja vaadata nende elamut — suveenni. See on

Pingutus toob kraavikaevamise võistlusel esikoha.

koonusetaoline lattidest üleslaotud ehitus, niisugune, nagu neid meilgi on mõnel pool tarvitatud suvise keetmise ja toiduvalmistamise kohana. Põdranahkadega on kaetud elamu seinad seestpoolt ja põrandlki; see lapi onnike näib päris mugav ja kodune. Laplase must suvirõivastus on kaunistatud punasega ja päakategi on mõnikord suursuguselt uhke ja kaunis. Need lapsed, kes suveks rändavad mägedest raudteejaamade ja turistidekodude lähedusse, on osalt muutunud ka äriinimesteks. Nii müütab lapi poiss raudteejaamas lapimaa vaatekaar-

te ja vanapoole pereema kujub kolmevärvilist palmikut, kuna ta ees murul on müügiks mitmesuguseid käsitöösaadusi, nagu puuluskaid, riidest ning põdranahast kotikesi ja mitmesuguseid kirevaid kujutud esemeid. Kui tahan teda pildistada, pöörab ta nobedasti selja, sest müügil on ju vaatekaarte laplastest, — äri on äri. Meie rong sõidab mürisedes ette. Heidame vaguniaknast veelkord pilgu nähtule, et jäädvustada igavesti mällu seda ilu ja kaunidust, millega loodus on õnnistanud seda paika siin päikese all.

ELMET VEEBO.

Lõikuspühaks.

Kõnekoori ettekandes.

Tegelased: Neiu rukkivihuga, külvajad ja kõnekoor.

Lava on päikesepaisteliselt selge ja pidulik. Kõikjal ripub pärgi ning lillevanikuid, millele meeldivat kirevust täiendab kõnekoori rahvarõivastus.

Olgu muuseas tähendatud, et kõnekooris esineva I naise asemel võib niisama hästi esineda meessolist, nii nagu olukord seda võimaldab. Külvajad aga olgu ilmtingimata tugevad ja elurõõmsad mehed.

I NAINE: (selgelt ja kõlavalt)

*Ju siis, kui järvel raudne kaas,
ja tarretand on loodus;
ning maa on kõva nagu paas,
lõõb immitsema lootus.*

KOOR: (salajase ning õrna lootusärevusega)

*Kas läheb kõik
nii nagu peab?
Kas Looja annab jõudu?
Kas jõukusele töö end veab,
või*

(pisut tasemini)

saame ränku põudu?

I NAINE: (endiselt)

*Kui hobu peatub värskel vaol
ja lõhnab pehme muld —
siis kuula, kuidas leivalaul
sul laulab sõnatult.*

MEESKOOR:

*Ja räästa parv,
mis kannul sul,
toob salaõnne kaasa.*

NAISKOOR:

*Ning päikse kiir,
mil kaasaks tuul,
su laupa suudleb tasa.*

KOOR: (rõõmsalt ja jõuliselt)

*Siis tunned õnne enesest
ja hinges rahupäikest.*

(Pisut vaiksemalt)

*Siis töötad rahu südames,
(kindlalt)*

ei karda mureäikest.

(Jõuliselt ja hoogsalt)

Nii vara tööle,

voodi hilja —

sa lõikad ükskord oma vilja.

(Kolm külvajat tulevad vasakult ja peatuvad kõnekoori ees keskel. Kõikidel on seljas valged avatud kaelusega ning üleskeeratud varrukatega särgid ja kaelas külilikud (külvisõelad).)

KÜLVAJAD: (külvates)

*Peotäis kulda,
musta mulda;
Sellest lokkama lõõb põld.*

KOOR: (kajana korrates)

Sellest lokkama lõõb põld.

KÜLVAJAD: (sirutavad vasakud käed päikese poole)

*Päikest andku
külvi pangu
leegitsema elutuld.*

KOOR: (endiselt)

Leegitsema elutuld.

KÜLVAJAD: (vaiksemini)

*Täitku lootus,
mida ootus
oma rinnas hällitab.*

KOOR: (korrates)

Oma rinnas hällitab.

KÜLVAJAD: (liiguvad tagaplaanil paremale, jäädes kõnekoorist veidi eemale seisma)

*Iga tera annab vilja;
selleks tööta vara,
hilja.*

(Lühike paus)

*Nõnda tuleviku kodu
endal alussambad saab.*

I NAINE:

Siis algab uhke pulmapidu.

(Lühike paus)

*Tuul pastoriks ning peiuks päike
ja mõrsjaks rohulible väike.
(Jõuliselt)*

*Kõik loodus võtab sellest osa.
(Tasanes)*

*Ka sina võid,
kui jälgid tasa.*

I KÜLVAJA: (kavalalt)

*Peiu päike tark ning kaval —
südan võidab vähehaaval.*

II KÜLVAJA:

*Kingiks kastepärleid saadab,
(hetkeline paus)
ise vargsi üle vaatab
oma mõrsja veimevaka.*

I NAINE:

*Päike tõuseb,
päike vajub;
mõrsja veimev akka kujub —
ennast sala kiirustab,
lõpetuseks tiivustab.*

III KÜLVAJA:

*Kõik on kaunis,
kõik on rõõmus.
Lõbu tuntaks igast sõõmust,
mida kostiks pakutakse.*

KOOR: (salapäraselt)

Kuni —

(hetkeline paus)

elu järsku peatub.

I NAINE:

*Põllul viljavihke reastub;
Elu langeb maha loogu —
lõikaja sest võtab hoogu.*

NAISKOOR: (kerge kurbusega)

Halastusest pole juttu.

I NAINE:

*Väljalt kuulda salanuttu.
(Valuliselt)*

Nooruses on valus surra...

NAISKOOR: (nagu läbi loori)

Ära murra...

NAISKOOR: (samuti)

Ära murra...

(Lõpp kaob nagu tühjusse).

Kuskilt kaugelt kostab unistav viis, mis muutub üha selgemaks ja valjemaks. Viisi ajal jaguneb koor pooleks, osa liigub vasakule, osa paremale, jättes vabaks lava tagaplaani keskosa, kus mõneastmelisel poodiumil istub nägus rahvarõivais neiu rukki-vihuga)

NEIU: (õrnalt, peaaegu õhuliselt)

Üheks rõõmuks liituge.

KOOR: (niisama õrnalt)

Üheks rõõmuks liitume.

NEIU: (endiselt)

Õnne ladvus kiikuge.

KOOR: (samuti)

Õnne ladvus kiigume.

NEIU:

*Rahulik on selle meel,
kes see kõnnib põlluteel.*

KOOR:

*Rahulik on minu meel,
sest ma kõnnin põlluteel.*

NEIU:

Ta ei karda mureohtu.

KOOR:

Ei ma karda mureohtu.

NEIU:

Halba temaga ei juhtu.

KOOR:

Minuga ei halba juhtu.

NEIU: (võimsalt)

Ema maa on talle aare.

(Astub mõned sammud ettepoole, kuna koor samal ajal liitub jälle ühiseks tervikuks)

Külvvad vilja,

lõikad kaare —

kõiki rõõmumeeles teed.

Vaimusilmas tõusmas näed

oma kätetööd ja vaeva.

Ei sa kurda

ega kaeba.

Aeg kõik ise korda teeb.

KOOR: (kauge kajana)

Aeg kõik ise korda teeb.

NEIU: (astub sammu külvajate poole)

Te. külvajad,

pillate terasid pinda;

elule annate jume

ja hinda.

Töö kaunis,

mis tõuseb te käte alt.

(Väike paus, tasemini)

POLCIRKELN

*Kivirida polaar-
joone tähistami-
seks Põhja-
Rootsis.*

Tööl jume,

mis toetust saab ülevalt.

KÜLVAJAD: (astuvad sammu paar ette-
poole)

I KÜLVAJA:

On kaunis me kodu,
ta aas ja nurm —
nii kaunid on põllud
täis vilja.

On meeldiv see ilu
ja veetlev ta hurm,
sest veendud vast siis,
kui on hilja.

KOOR: (kerge ohkega)

Ja siis on ehk tõesti hilja.

II KÜLVAJA:

Ükskord vast tunned,
mis peidetud elusse —
leiad, et ilus on maa.
Ükskord vast tunned,
et pannud su aluse,
milleta raske on elada.

KOOR:

Siis sa ka veendud,
et tõesti see aluseks,
milleta raske on elada.

III KÜLVAJA:

On avar sääl mõte
Ja vaimustus vaba,
ning kirkendav südamepeegel.
Ei tea sa, mis pete,
ei vaja sa taba,
ei võrguta meeli sul seekel.

NEIU:

See osa maailmast,
kus randa tuul uhub,
on puhas kui altariie.
See paik, kus karjapoiss
pasunat puhub
rüü saanud on endale uue.

NAISKOOR: (mitte valjult)

Kui õitseb sametroheline maa,
tuul tare taga tasa laulab unelaulu,
siis ristiskäsi istu hetke üksinda
ja endamisi vaikselt taevaisa palu.

KOOR:

Ta juhib pilvi,
kütkepaeltel hoiab tuult ning päikest.
Ka vallatleda laseb vahest tormi,
äikest.
Ta haavu parandab
ja õrnalt ravib arme,
ning pehmeks muudab meeli,
iseloome karme.
Ta silm on valvas üle maa
ning sinimetsa —
ta armastusel sinu vastu pole
äärt, ei otsa.

NEIU:

Seepärast oma mõtted kõik
ta juurde ikka juhi.
Säält leiad õiget juhatus,
(sõnu rõhutades)
siis pole elu tühi.

Maanoor musitseerimas.

Alltoodud laulus tuleb kasutamisele septakord. See on akord, kus põhikolmkõlale võetakse juurde seitsmes aste (septim). Me ei hakka siin seletama selle akordi ehitamist, vaid käsitleme seda puht praktiliselt. Septakordi märkimiseks kirjutame duuri märgi juurde number 7. Näiteks C₇, mille põhikuju oleks

järgmine: Et aga see on gitarril mängida võimata, võtame septakordi sääraselt:

 või

Ju laias laanes.

LAUL

Ju lai-as laa-nes — laul vaiki-nud — Ja hõiska-mas — ei kuule öö-bi-

SAADE

C G

— kut — Oh kaunis võ-lu, — miks jätsid mind — nüüd kur-ba va - - - lu - - - täis on m.. rind —

C C₇ F C G C

— Oh kaunis võ-lu — miks jät-sid mind — nüüd kur-ba va - - - lu — on täis mu rind.

C₇ F C G C

2. Oh armas sõber,
pean jätma sind,
on kustund kõik,
mis äsja hurmas mind.
Nüüd ruttu möödus
arm üürilike,
on sulgend saatust
meil õnnetee.

3. Nüüd kurval meelel
läen teele ma,
mind piirab öö
ja siin ma üksinda.
Kuid süda rahul,
täis lootust rind,
sest hele tähena
sa juhid mind.

Üks hilinenud kiri.

Kallis kaasnoor ja kaastöötaja kodumaa mullal!

Kui kord Sinuni jõuavad need read, on Su kodutalus juba uudseleib laual ning heinategu ununenud. Praegu aga, millal neid ridu kirjutan, puhkad vist Sinagi heimatöö pingutusist, pidades pühapäeva oma soovi ja oma maitse kohaselt. Või eksin ma...? Kuna sageli heimateol tuleb appi võtta pühapäevaseid puhketunde, kui olukord seda nõuab. Ent ma loodan, et Sul seda süiski praegu ei ole vaja teha, vaid et Sul on võimalik kasutada seda päeva omal soovil, et võiksid homme taas uue innu ja jõuga jätkata tööd, mis katkest eile, märksa varem talalise äripäeva õhtust laupäeva õhtule tules.

Ning heinamaal olles küllap pöördub Su pilk juba aegajalt viljaväljalegi, mis nüüd päevadega pleekub üha valgemaks ja valgemaks, kuna rasked püüd kummarduvad alla nagu mõttes, nagu palves...

Ent mida mõtled Sina sellist lõikusele küpsevat vilja vaadeldes? Kas rõõmustad Sa eelkõige loodetavast saagist, või meenub vaid lõikuspäeva ebamugavus ja seljavalu Sulle? Vaata, see, kuidas Sa lõikusele saljutud, on leone eelkõige Sinust endast, nagu paljud muudki asjad sellest olenevad, osutuvad halvaks või häiks. On ju peaaegu igal ajal need kaks külge: hää ja halb, ja kummast küljest me asjale lähene, selliseks kujunebki see meile. Tahaksin seepärast loota, et Sina ei laseks lõikuse ebamugavusel varjutada selle rõõme, sest rõõmsal meel tööle asudes tunduvad ebamugavusedki töös vähemaina, ja vastupidi.

Loodan, et Sulle pole tundmatu see, mida nimetatakse töö- ja loomingu rõõmuks ja mida ei saa osta ega omada muul teel, ei mägisuguse rikkuse ja raha abil, kui vaid — loovat tööd tehes. Millel aga on see imevõim, et muudab väsimuse — jõuks, ja raskused — kergeteks. Vaata, kui omad selle, siis evid aarde, millist pole sageli miljonäriksi.

Jah, ma nõustun meeleldi Sinuga, kui väidad, et lõpuks pole töö mitte elu siht, vaid abinõu selleks, et meie „töötame elu tarbeks, ei ela mitte töö tarbeks“. Ent olen veendunud, et meie elu tööta oleks hoopis sisutum ja vaesem, kuna töö ongi, mis annab nii elule kui ka esemele nende väärtuse. Mis väärtus

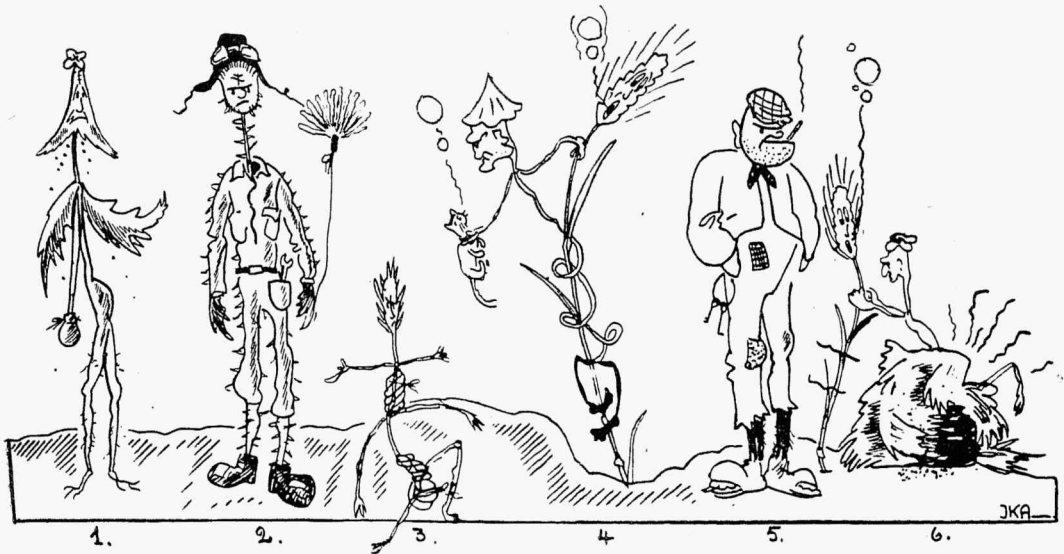
oleks kullal, kui seda leiduks kruusana kõikjal, või kuidas hindaksime viinamarju siis, kui neid põldmurakatena leiduks teeveertes ja kivikangruis? Samuti oleks lugu elugagi, kus me ei tarvitseks püüda ja pingutada. Iga sugusele võistlusele annab veetluse väärikas vastane ja me võime uhked olla, et meile selleks on — loodus oma mitmepalgelisuses ja tujukuses, nagu ta avaldab end igal sammul meie igapäevases töös ja tegevuses.

Tõsi, on hetki tööl, millal see näib talumatult raskena ja mõttetuna, neid hetki on nii Sul kui mul, nagu kõigil teistel — ent ärme laseme veel neist varjutada oma elu. Olgu need vaid ajuti pükkest katnud pilved, millede möödumisel näib pükese sära veelgi heledam kui varem, eks? Kui pidime heinateol äripäeva lõunatunni või pühapäeva ohverdama selleks, et säästa karjale talveks toitu rikkumatuna, siis see mõnikord näis meile mõttetuna, või kui oleme mujalgi omi huvisid ja hüvesid sunnitud loovutama kodutalu ühistes huvide hääks, siis näib see esimesel pilgul samuti tarbetuna. Nii hää oleks olla siis sulase osas, kes võtab raha palganormi alusel ja teeb töö vastavalt normile, ei muret ega vastutust. Ent kui saabub sügis, millal „hall on taevas ja must on maa“, nagu väidab Gustav Suits, siis kui pikil pimedail õhtuil tuul undab õues, piitsutades külmade piiskadega akende klaasruute, siis tajume, milline aare on hubane kodutare, kus asume nagu kindluses.

Ning sügis ise. On ta meile nii hirmuäratavalt hall ja lootusetult kurb, kui oleme kogunud täis oma d küümid, keldrid, salved ja muud panipaigad, vastavalt sellele, kuidas on olnud meie töö ja püüdlus ning Kõigekõrgema õnnistus selle üle? Ei — siis on rõõm oma töö tulemusist see, mis pükkesena valgustab halle päevi, rõõm, mida ei tunne see, kes on oma töö vahetanud püüdluseta rahaks ega ole huvitatud selle tulemusist.

Sellised mõtted kerkisid minus esile, töötades äripäevil kodutalu niidul. Kirjutan neist nüüd Sulle, kallis kaasnoor ja kaastöötaja, teades, et neid loevad nii paljud teisedki kodumaa lähemais ja kaugemais maakodudes. Luuamäe Martin.

Kutsumata külalised põllul.

1. **Põldsinep.** Elukutselt sinepikaupmees. Rajab oma sinepiväljad viljapõldudele, kus oma taimi poputades varjab meie põldvilja. Kiitleb, et ta võib sinepit süüa iga toiduga, mitte üksi lihaga. On kange raputama sinepit leiva, saia, sepiku ja tangupudru hulka. Aga kuidas see säälmaitseb, seda Sa oled kindlasti ise tundnud. Nagu kaupmees ikka on ta väga kaval. Sa raiud ta rauaga või nopic käega ära ja jäta põllule, kuid veel pärast sellist surma hoolitseb ta järealtulijate eest. Seepärast hävita ta maised jäänused tules.

2. **Põldohakas.** Karvane nagu Eesav, okaline nagu siil. Pirtsakas ja ennast täis. Igale temasse puutumisel järgneb kohe valus terav torge. Umbrohuleegioni ässade äss. Kõigi aegade suurim lendur. Lendab oma lennukiga, mis on kombinatsioon puri- ja autožiro lennukist, kuhugi Nisu, Kaera, Odra või muu rahuliku suguvõsa maale. Avab säälmoma lennukooli. Hävitab kohutaval kombel maa toitesooli, koolitab välja suure lennukaadri, kes lendab pärast mestripaberite saamist otsekohe edasi uuele hävitustööle. Ainuke ja mõjuv abinõu umbrohulendurite hävitamiseks on, kui lennukool juuritakse õigeaegselt ohakapuuriga välja ja hävitatakse.

3. **Orashein.** Tuntud suur riiumees ja kakleja. Kui Sa ta tühaks teed, siis korja kondid ja karvad, sooled ja varbad lahinguväl-

jalt ära, sest tal on imeline võime ärraiatud kehosa asemele kasvatada uut. Kui tast jääb lahinguplatsile kas või juuksekarvi, siis varsti kasvab sellele keha külge. Seepärast hävitustöö olgu põhjalik, eriti allilmas.

4. **Kassitapp** ehk kassitapja. Soodustab kasside tapmist läbi põldhiirte levikut. Selgrootu ja kindlusetu roomaja. Seni roomab põrmus, kuni Põldvili muutub ta suhtes tähelepanematuks. Siis ronib vilja mööda üles ja saavutades kõrguse lämmatab vilja. Kuna ta on selgrootu ja kontideta, võiks ta läbi rõnga pugemisega laadapalaganis või tsirkuses leiba teenida. Ainuke koht, kus ta ilma teiste abita end toita saab.

5. **Rakvere-raibe.** Endine massuurikas, kes oma tempude pärast saadeti Rakverest välja maale asumisele. Jatkab oma hävitustööd maal, varastades põlluväetist ja lämmatab vilja. Seepärast saada ka Sina ta edasi asumisele logardite maale, kus tal on avarad elutinginused. Kuna ta omab ka näitleja verd, siis lase tegutseda omad nuhid (vilja-sorteerijad), kes selgitaksid kõikide uudismaale asujate elanikkude päritolu.

6. **Rõikhein.** Salalik ja petlik mees, kes ilmub väljale koos sõnnikuga nagu häätegiija, keda passitakse ja poputatakse kuni kasvab ülepea.

READ TERVISELE

Kirp ja kirpude tõrje.

Dr. med. M. Kask.

On väga tähtis, et inimene oma puhke- ja jõudeajal saab olla häirimata. Näiteks kui inimene ei saa rahulikult magada, siis pole rahutust unest seda kasu, mis uni võiks anda; kui puhketunnil inimene eemale peab tõrjuma kärkseid või end sügama siit ja säält, siis seesugune puhketund ei anna vajalikku kosutust ei kehale, veel vähem vaimule. Kõigist häirijaist on tüütavamad mitmesugused parasiidid ja nende seas omab kirp võrdlemisi silmapaistvat kohta.

Kuulsasse pankurite perekonda kuuluva N. C. Rothschildi uurimuste põhjal on kirpe olemas 680 liiki. Kirbud on enamasti kohanenud ainult teatud liiki loomadega, nii parasiteerib inimesel ainult inimese kirp (Pulex irritans), muude loomade kirbud imevad ainult hädakorral inimese verd, ja vastupidi. Inimese kirp on levinud peaaegu üle kogu maakera, ainult üksikutes maakohtades teda ei leidu, näit. Ameerika Ühendriige idapoolses osas kirpe ei ole, lääneosas aga küll.

Kuigi on avaldatud arvamist, et inimese kirp võib levitada tüüfuse ja tuberkuloosi pisilasi, siis see oht pole kuigi suur. Kui alustame kirbu vastu võitlust, siis ikkagi eeskätt seepärast, et kirp on äärmiselt tüütav parasiit. Kirbu jalad ja osa seljakilpidest on kaetud teravate okka moodi karvadega, mis pärast kirbu liikumise kehapinnal tekitab kihelamist; samuti on kirbu pisted väga häirivad. Tundlikkudel inimestel võivad pistekohtadele kihelavad kublad telkkida, tavaliselt jääb küll pistekohale tumepunane täpp, veidi heledama sõõriga ümber. On siiski üksikuid inimesi, keda kirbud täiesti rahule jätaavad; miks see nii on, see ei ole teada.

Kirpude vastu võitlemine on lihtsam kui paljude muude söödikute vastu võitlemine ja kui kuskil elamus kirpe leidub, siis tuleb seda panna teadmatuse ja lohakuse arvele. Kui aga tuntakse kirbu arenemiskäiku ja eluviise, siis selgub, et on üsna hõlpus takistada kirpude arenemist. Seepärast selgitamegi siinkohal neid küsimusi.

Kirp elab harilikult oma peremehe ihu läheduses, pesu ja rõivaste voltides ja kurdu-des. Kirp toidab end ainult värske verega,

mida ta imeb vastava pisteaparaadiga otse veresoonest. Kirp võib enesesse imeda korraga suure hulga verd, inimene võib kesta kuni ¼ tundi (koerakirbul isegi 1—2 tundi). Seevastu võivad kirbud tarbekorral üsna kaua nälgida, inimesekirp võib nälgida kuni 125 päeva, koerakirp kuni 58 päeva. Martini andmete järgi võib kirp elada korralikult toidu ja hääde elutingimuste juures kuni 513 päeva, s. o. ligi 1½ aastat.

Siinkohal võib ka mainida, et kirp ei tee mingisugust vahet meeste ja naiste vahel. Vanal ajal, kus naiste rõivastus oli väga kohmakas ja kurruline, võis naistel küll kirpe enam olla kui meestel, kuid nüüdisajal võib olla hoopis vastupidiselt. Naiste rõivastus on märksa lihtsam ja rõivamaterjal siledam, nii et kirp naisterahva rõivastelt kukub hõlpsasti maha, samuti on siledad sukad ja lühikesed kleidid suureks takistuseks kirpude ülespoole ronimisel. Seevastu meeste püksisääred pakuvad ideaalseid võimalusi ülesronimiseks, ka on meeste rõivastuses märksa enam peidupaiku kui naiste rõivastuses. Küll teevad aga kirbud suurt vahet kasimatute ning lohakate ja puhaste ning korralikkude inimeste vahel.

Emakirp muneb päevas kuni 8 muna, kolmekuise munemisaja vältel (juuli, august ja september — kirbukuud) kokku kuni 450 muna. Kui paljud parasiidid oma munad kinnitavad inimeste ihukarvadele (päätäi, satikas), pesu või muude rõivastusesemete külge (rõivatäi), siis kirp ei kinnita oma mune üldse kuskile, vaid poetab munad lahtiselt, kuhu juhtub, eriti aga mustust sisaldavatesse põrandapragudesse, kasimatutesse nurkadesse, rõivaste voltidesse, õmbluskohtadesse, polstermööblisse jne. Emakirp muneb ainult siis, kui ta saab korralikult ja järjekindlalt verd imeda.

Kirbu munad on valkjad, piklikümmargused 0,8—1 mm pikad, seega silmaga vaevalt nähtavad. Munadest arenevad 2—12 päeva jooksul umbes 1,3 mm pikkused, valkjad, kolmeteistkümmelülilised, valgustkartvad tõugud. Tõugud toituvad põranda pragudes ja muudes kasimatutes kohtades leiduvast mustusest;

kus aga seesugust mustust ja prahti ei ole, sääl puuduvad kirbutõukudel ka arenemisvõimalused. See on oluline punkt kirpude tõrjel, mida tuleb silmas pida. Tõugud ajavad tõugujärgus kolm korda kesta. Tõugujärk võib kesta, olenedes niiskusest ja õhuseisusest, inimesekirbul 9—20 päeva, seega võivad kirbud tõugujärgus ületalve elada. Tavaliselt kestab tõugujärk siiski umbes 11 päeva, seejärel koob tõuk endale ümber niidikestest ja mustuseosakestest tupe ja moodub mõne aja järele nukuks. Nukustaadium kestab normaalselt 11—20 päeva, kuid võib olla märksa pikem — inimesekirbul kuni 300 päeva. Enamik kirpudest elab just nukustaadiumis ületalve. Kui aga elutingimused on sobivad, siis käib ka talvel kirbu areng normaalselt edasi. Sooja ja niiske ilma korral vältab kirbu areng 2—3 nädalat (valmik — muna — tõuk — nukk — valmik).

Kirpude tõrjet võime jaotada kahte erinevasse ossa: 1) kirpude hävitamine ja 2) munade, tõukude ja nukkude hävitamine. Kui on teada kirbu eluviisid ja areng, siis on tõrjet lihtne teostada. Kirpude tõrjel on olulisema tähtsusega puhtus, puhtus ja puhtus. Kus puhtusenõuded on vajalikul määral täidetud, sääl ei leia me kunagi suuremal hulgal kirpe ja needki üksikud, mis juhuslikult inimese külge satuvad raudteevagunites, kinodes, kirikutes, teatrites (harva) ja kirburohkais elamuis, kaovad nagu isenesest, ilma erilise tõrjeta. Puhas inimene ei jää küll kunagi enne rahule, kui ta on juhuslikult temale sattunud kirbud hävitanud.

Kirpude eemalpeletamiseks on üsna hääd mitmesugused putukapulbrid, mis valmistatud püreestrist (*Chyranthemum cinerariifolium* ja *roseum*). Tõötasin aastate eest ühes ambulantsis, kuhu abiotsijad tõid sageli kirpekaasa, nii et põrandal võis korraga hüplemas näha 5—10 kirpu, ja suutsin end putukapulbri abil hoida täielikult kirpudest vabana. On väga otstarbekohane, kui kirburohketesse kohtadesse minnes riputatakse putukapulbrit sokkidesse, sukkadesse, pesusse, voodisse jne. Matkadel osutab karp pu-

tukapulbrit mõnigi kord suure teene. Üsna hääd on ka kresoolpuuder.

Kirbu munade, tõukude ja nukkude hävitamiseks on odavaks ja lihtsaks vahendiks naftaliin. Naftaliini riputatatakse ööseks põrandale (aknad peavad suletud olema), hommikul pühitakse naftaliin kokku. Kokkupühitud naftaliini võib veel korduvalt tarvitada. Teiseks äärmiselt lihtsaks vahendiks kirbu munade, tõukude ja nukkude hävitamiseks on roheline seebi tinktuur — roheline seep lahustatud piirituses, — sellega niisutatakse põrandapraod ja kohad, kus võiks leiduda kirbu mune ja tõuke. Ka aitab veel lihtsamast vahendist, nimelt ei kannata kirbu munad, tõugud ja nukud ülemäärast niiskust, seepärast on üsna kasulik, kui põrandaid sagedasti niisutatakse (sagedane põrandate pesemine, märja lapiga ületõmbamine jne.).

Hästi mõjub, kui kirbu munemis- ja haudumispaikaksid niisutatakse kas 3—5% -lise kresooli-, karboolhappe-, formaldehüüdi- või mikrotaamalahusega. Ka petrooleumi ja roheline seebi segu on hääd. Muud keerulisemaid ja kallimaid kirbutõrje vahendeid polegi vaja tarvitada.

Mõnel pool maal laotatakse põrandale kirpude vastu kalmuse lehti, kuivõrd aga sellest on kasu, ei ole mul lähemalt teada. Väga huvitavat kirbupüünist kasutas Delanoe Marokos. Ta võttis hästi laia lameda taldriku, valas sinna õli ja asetas taldriku keskele õlambikese, mis põles öö läbi. Valgus meelitas kirbud ligi ja kirbud hüppasid taldrikule ning said õlis surma. Nii püüdis Delanoe öö jooksul kuni 500 kirpu. See kirbupüümis vääraks tõsist tähelepanu.

Kirpusid arvestades ei ole soovitatav täita põrandate ja lagede vahesid liivaga, mis sisaldab rohkesti orgaanilist ainet, kuna sääl oleksid hääd arenemisvõimalused kirbu munadele.

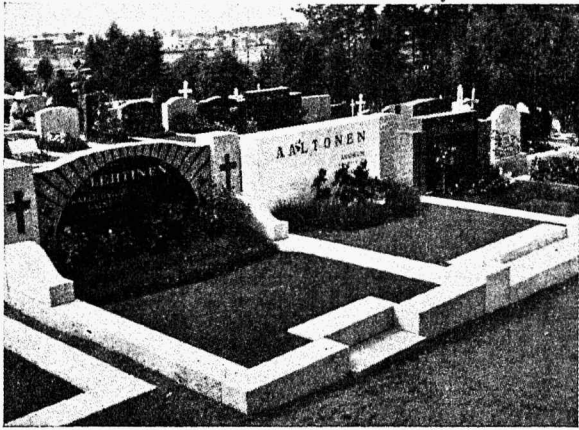
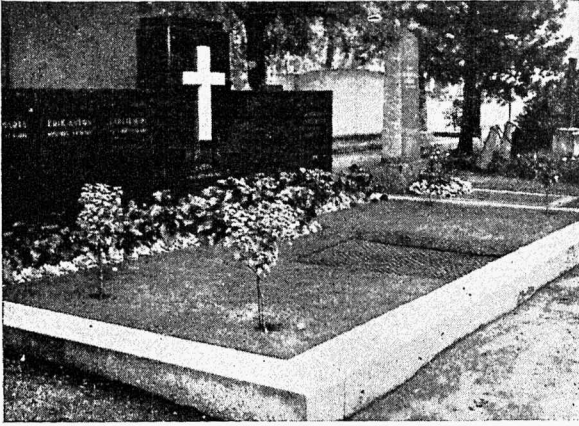
Loodan, et eestoodud read aitavad omajagu kaasa meie elamute puhastamisel kirpudest. Paraku leidub meil veel küllalt elumuid ja küllalt inimesi, kus kirburohkus on otse uskomatu. See pole mitte ainult kirbutunud inimestele häbiks, vaid heidab varju kogu rahvale.

Sügisel kogutavaid drooge.

V. Sirgo, Rohuteadlaste Koja nõunik.

Mis on droog? — Lühidalt vastatuna oleks see valmisprodukt, mis saadud kas taime- või loomariigist tervete organismidena või nende osadena. Enamikus esinevad droogid kuivas olekus, kuid nad ei tarvitse olla sejuures veel surnud; nii näiteks ei ole seda seemned, mis on veel idanemisvõimelised. Vähem hulka drooge läheb apteeki, suurem osa kasuta-

takse mujal, näit. igasugused vürtsid ja tehnilised droogid. Tegelikus elus mõistetakse meil praegu laiemais kihtides droogina ainult kuivatatud ravimtaimi. Enamus rahva poolt kasutatavaid arstimdrooge ei leia siiski apteekides kasutamist. Neil kas puudub ravivõime või nende mõju pole veel küllaldaselt igakülgsest teaduslikult selgitatud. Paljude droogide kasu-

Ühenduses koduümbruse kaunistamisega on üles kerkinud ka matusepaikade korraldamise küsimus. Ülal on toodud mõningad pildid Skandinaavia riikide kalmistutelt.

tamisest on loobunud seepärast, et nende asemele on leitud parema toimega drooge.

Eriteadlasi on teada, et droogides esinevad mõjuained, nagu alkaloidid, glykosiidid, parkained, eeterlikud õlid jms., on oma sisaldavuse rohkuselt suure kõikumusega. Päämised selle põhjustajad on mulla pinnase koosseis, asukoht, sademete hulk jms., kuid sama tähtsat osa omab ka ravimtaimede kuivatamine ja alalhoidmine, s. o. taime droogiks ümbertöötamine. Taime või selle osade kuivatamine tuleb nii sooritada, et temas sisalduvad mõjuained kannataksid võimalikult vähe.

Sama tähtis on säilitada taimes ka nn. ballastaineid, mida leidub igas taimes rohkesti. Nende ballastainete otsene raviv toime pole küll kindlaks tehtud, kuid nende kaasmõju võib olla äärmiselt tähtis, mida on tõestatud katsetel loomadega. Nii võib puhas, eraldatud mõjuaine avaldada hoopis teist toimet organismile kui kogu droog.

Ravimtaimest droogini avaldavad muutvat toimet päämiselt järgmised tegurid: vesi, soojus, valgus, õhuhapnik ja ferendid. Nende tegurite mõju üksikutele droogidele on erinev.

Suurel määral põhjustab taimis leiduvate keemiliste ainete muutmisi just vesi. Ka juba vanast ajast päle püüti seepärast taimi pärast lõikust rutem kuivatada. Vesi tuleb eraldada mõnedel droogidel kuni viimse võimaluseni, neid drooge alal hoides koguni põletatud lubja kastides. Suure veesisaldavuse puhul kutsub soojus taimis esile lagunemise. Teisest küljest jälle edendab soojus taime kiiremat kuivamist ja eriti tähtis on asjaolu, et kõrge kuumus halvab fermentide lagundavast omadust. Seepärast on soojuse kasutamine eriliikide kuivatamise juures olulise tähtsusega. Nii näiteks tuleb kuivatada vägihein õisi vaid normaaltemperatuuris, sõrnikübara lehti kohe pärast korjamist mitte üle 40° C juures, palderjani juurikate kuivatamisel pole temperatuur soovitatav mitte üle 35° C jne.

Ka päikese valgus mõjub enamiku taimede juures pleegitavalt, mülline nähtus on rea keeruliste keemiliste protsesside tagajärjeks; ka mõjub ta mõnedele taimerasvadele mõrknevadalt. Ka mitmesuguste taime mõjuainetele mõjub valgus neid muutes.

Mõnede taimede sisaldustele, nagu eeterlikkudele õlidade, vaikudele, parkainetele jt. mõjub hapnik koosseisu muutvalt. Niisuguste droogide puhul tuleb hoiduda liiga peenestamisest või koguni pulbriks muutmisest, et vältida hapnikuga kokkupuutepinna suurendamist.

Nagu eestoodud lühikestest märkudest näha, on apteegidroogide tootmisel oluline silmas pidada nende erinõudeid, et saada väärtuslikku produkti.

Järgnevas vaatleme lähemalt mõningate ravimtaimede kogumist sügishooajal.

Karukollaeosed (*Lycopodium*).

Üldiselt. — Tüvitaimena esinevad karukollad (*Lycopodium clavatum* L.) kui ka ungrukollad (*Lycopodium complanatum*

L.), kattedkollad (*Lycopodium annotinum* L.) ja harvem teisi kollaliike. Meil kogutakse peamiselt karukollade eoseid. Kasvab peamiselt kuivades okasmetsades, kuid ka liivastel kinkudel ja nõmmedel.

Nõuded droogi kohta. — Peen, kergesti liikuv, pehme, helekollane pulber. Vette puistatult ujub lükoopodium mürgumatuult vee-pinnal; keevavas vees langeb põhja; leeki sattudes plahvatab põlema. Droog on lõhnata ja maiguta.

Kogumise viis. — Sügisel kogutakse peaaegu valminud kollade pääd (eoskogud), eraldades nad kääridega rohelisest taimeosast. Milgi juhul ei tohi taime tervelt maast välja kiskuda.

Kollade pääd asetatakse kotti ja kodus laotatakse need puhtale paberile või klaasnõusse järevalmimiseks päikese kätte. Valmides tolm (eosed) langeb välja. Lõpuks klopitakse pääd veel tühjaks ja kogutud pulber sõelutakse läbi tiheada jõhvsöela.

Kasutamine. — Peamiselt lastepulbrina ja haudunud kohtadele, sest ta ei kleepu kokku ja on hägroskoopne; apteekides pillidele riputuspulbrina ja ka ilutulestiku alal. Varem oli rohkem kasutamiseviise. Käesoleval aastal maksetakse 1 kg eest 6—6.50 kr.

Tungaltera (*Secale cornutum*).

Üldiselt. — Tungaltera on iseenesest kottseene seene *Claviceps purpurea* püsivorm talvitumiseks. Valmib selleks rukkiterades. Hästi puhastatud rukkis ei leidu seda seent peaaegu sugugi. On tähele pandud, et ta esineb rohkem rukkiväljade ääreesades. Mõnes paigas välismaal isegi kultiveeritakse tungaltera, kuid see on hädaohtlik, kuna võivad ka naabruses olevad põllud infitseeritud saada, sest seene eosed levivad tuule ja putukate abil.

Nõuded droogi kohta. — Tungaltera on piklik-käävjas või vähe sirbikujuline, otselt ahendunud, ristlõigis peaaegu ümmargune, kolmekandiline. Tungaltera otsal on harva

säilunud kergestimurduva *Sphacelia*-mütsikese jäänused. Tungaltera on pruunikasvioletne, pikivaoline, vahel väikeste põikpragudega, 10—30 mm pikk ja 2—5 mm paks. Murrupind on servast tumevioletne, keskest hallikasvalge või punakasvioletne. Droog on omapärase lõhnaga ja lääge maiguga.

Kogumise viis. — Valminud rukkipeäddest korjatud ja kohe normaaltemperatuuris lubjakastis kuivatatud.

Kasutamine. — Väljastatakse apteekidest ainult arsti ettekirjutuse järgi. Praegune turuhind 1 kg eest on 3—3.50 kr.

Kibuvitsamarjad (*Fructus Cynosbati*).

Üldiselt. — Tüvitaimena kibuvits *Rosa canina* L. Mõnel pool kogutakse ka teisi liike, nagu metsroos *R. cinnamomea* jt.

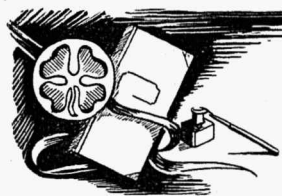
Nõuded droogi kohta. — Punased, seemneteta viljade kestad (*sine sem.*) või seemnetega (*cum sem.*).

Kogumise viis. — Hilissügisel (ka pärast esimeste külmade) korjata seemneteta sordi puhul, noaotsaga lõhkilõigatult seemnetest puhastada. Seejuures läheb kaalult palju kaduma, nii et tasuvuselt teeb peaaegu sama välja, mis seemnetegaagi müües, kuivatada kunstlikul soojusel.

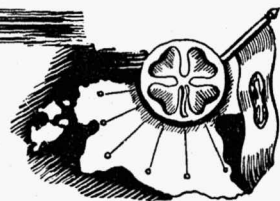
Kasutamine. — Tarvitatakse hää eduga neeru- ja põiehaiguste vastu. Viimasel ajal on selle droogi järele suur nõudmine, sest see on osutunud hääks vahendiks ainetevahetuse soodustajana. Juuakse peamiselt teena, kuid valmistatakse ka mitmeid patenteeritud ravimeid. Tarvitatakse samuti reuma raviks. Eriti soovivatatakse kibuvitsamarjateed seedimise ergutamiseks rasvatoitude ja rikkalikku söömaegade puhul. Sel puhul keedetakse droogi kaks korda, just teist keedist peetakse mõjuvaks.

Kibuvitsamarjade veini valmistamiseks võetakse ühe liitri purustatud, värskete marjade kohta 3 liitrit viina ja lastakse seista 8 päeva.

Praegune turuhind on seemneteta 1.25—1.50 kr kg ja seemnetega 0.40—0.50 krooni kilo.

ORGANISEERITUD NOORED

I maakondlik suvipäev Viljandimaal.

13. augustil s. a. toimus Raudna (Heimtali) kooli pargis Viljandimaa esimene maakondlik suvipäev. Juba hommikul varakult hakkas kogunema noori küll autodel, autobustel kui ka jalgratastel. Kui kell 10.30 koguneti koolimajatagusele väljakule, oli kohal

400 noort ja hiljem tulijatega tõusis päevast osavõtjate organiseeritud noorte arv 500-ni. Aegsasti jõudsid kohale ka peasekretär J. Tõrmaküla, sekretär R. Paglanti ja nõunik E. Nugis, esimesed päeva üldjuhtidena ja viimane võistluste üldjuhina. Kohal

Maanoorte lippude rivi Viljandimaa suvipäeval.

oli ka Eesti Kultuurfilmi operaator, keile poolt jäädvustati maanoorte suvipäev. Enne lõunat toimusid võistlused kraavikaevamise, kartulikooremise, lüpsi, kõne ja võrkpalli alal. Kell 15 rivistusid organiseeritud noored eesotsas peasekretär J. Tõrmakülaga Üleriikliku

Raadio.

Reedel, 1. septembril, kell 21.25 kõneleb raadios maanoorte nõunik agr. E. Nugis teemal: „Maanoored lõikuspidu korraldamas.“

Maanoorte Vanema A. Jürima vastuvõtuks. Üleriiklik Maanoorte vanem saabus maakonna maanoortevanema M. Hanseni saatel. Neid võttis vastu noorte võimas tervitus. Aktus algas M. Hanseni avasõnaga, millele järgnes vaimulik talitus ja lippude õnnistamine õpetaja Vaheri poolt. Kokku õnnistati 28 maanoorte lippu, nende hulgas ka maakonna maanoorte ühenduse lipp. Õnnistamistalitusele järgnes lippude üleandmine ja liputõotuse võtmine Üleriikliku Maanoorte Vanema poolt ja aktuse kõne. Aktusel toimus ka võitjaile diplomite kätteandmine Üleriikliku Vanema poolt ja võitjate austamine. Esimese auhinna vääriliseks tunnistati: 1) lüpsi alal: Laine Mae (Rimmu), Alide Kärt (Imavere), Marta Sakk (Võisiku-Kaavere), Hilda Laur (Villevere), Vaike Lokotar (Rimmu), Vaike Viilip (Villevere), Ellen Maasep (Uusna), Aili Kull (Tarvastu); 2) kraavikaevamise alal: Jaan Hiemäe (Auksi-Võhmaküla) ja Kalju Komusaar (Suislepa); 3) kartulikooremise alal: Helmi Nälk (Suislepa), Juhan Pärt (Suislepa), Helmi Toomsalu (Hostre), Ali Lubi (Auksi-Võhmaküla) ja Tamara Pihelgas (Loopre); 4) kõne alal: August Soosaar (Holstre) ja Alma Sarapuu (Suislepa).

Teise auhinna said: 1) lüpsi alal: Juta Vahtramäe (Tääksi), Hilja Tulits (Suislepa), Aino Saksniit (Rimmu), Helmi Nelk (Suislepa), Vilma Jürgens (Tarvastu) ja Aino Villem (Võisiku-Kaavere) 2) kraavikaevamise alal: Jaan Suigusaar ja Jakob Orgussaar (Võisiku-Kaavere); 3) kartulikooremise alal: Teodor Kask (Rimmu), Helmi Kobin (Tarvastu) ja Elli Luhakooder (Tääksi); 4) kõne alal: Karl Rehand (Pisasaare), Asta Siilm (Lahmuse), Jaan Kadak (Uusna), Aadu Raudjärv (Rimmu) ja Ants Varblane (Saarepeedi).

Kolmanda auhinna said: 1) kartulikooremise alal: Leida Luhakooder (Tääksi), Elli Lepik (Tääksi); 2) lüpsi alal: August Orav (Võisiku-Kaavere). Võrkpallis tuli esimesele kohale Suislepa maanoorterangi meeskond, teisele kohale Tääksi ja kolmandale kohale Kalmetu ja Nõmavere maanoorterangi meeskond. Võimlemise ja rahvatantsu ettekannetele järgnes peasekretäri J. Tõrmaküla lõppsõna ja aktuse osa lõppes ühislauluga „Mu meelen kuldne kodukodus“.

Aktusele järgnes koosviibimine tantsuga. Ja õhtul hilja hakkasid ringide juhid oma ringi noori valjuhääldaja kaudu ärasõiduks autobuse juure kutsuma. Noored, kes keset kibedat tööaega olid maakonna ulatuses kokku kogunenud, et siin teiste noortega mitmesugustel tööaladel võisteldes oma võimeid proovida, et luua ja süvendada sõprussidemeid teiste kaasnoortega, valgusid taas oma kodukohtadesse, viies kaasa uusi mälestusi.

Läänemaa maanoorte suvipäev.

Eelmisel aastal võlus lause „Ratas veereb Vigalasse“ tuhandeid inimesi Vigalas peetavale maakondlikule suvipäevale. Mõnda aega enne tänavust suvipäeva kandusid igasse Läänemaa kõrvalisemassegi külasse suured müürilehed, mis kandsid päälkirja „Läänemaa noorus tuleb Kullamaale“. Ja selles lõõklauses ei liialdatud. Kullamaal 16. juulil peetud Läänemaa maanoorte suvipäev tõi eeskätt kokku kogu maakonna organiseeritud maanoorte pere ja lisaks veel üle kahetuhanda-päälise rahvahulga kõigist maakonnaturkadest. Siinjuures oli külalistena saabunud ka viiskümmend skauti Tallinnast. Päeva hommikupoolne pinge kandus maakondlikudele meistervõistlustele, kus võistlesid varem õppelaagrites selgitatud konvendi meistrid. Maakonna maanoorte meistriteks tulid kraavikaevamise alal Villu Haavandi Kullamaa konvendist, kelle töö tubli kraavimeistrina oli kõigiti laitmatu. Lüpsi alal Helene Miller Kullamaa konvendist, kes ka korduvalt varematel võistlustel on esikohtadele tulnud. Suure üllatusena aga võeti teadet, et kartulikooremise alal on tulnud meistriks Li-hula konvendi maanoor Oskar Kukke. See asjaolu näitab, et Läänemaa maanoorte juures sugupoolte valik ei tee takistusi tööoskuslikele võimete arendamisel.

Varsti pärast võistlusi saabus kohale ka Üleriiklik Maanoorte Vanem A. Jürima koos pääsekretär I. Tõrmakülaga, keda võtsid vastu rahvarõivaste kirevais värvides ülesseatud maanoorte rivi ja laulukoor tervituslauluga. Kohe seejärele mälestati vabaduse eest langenuid pärja panekuga mälestussambale,

säält siirduti rongkäigus lähedal asuvale Rohumäe muinaslinnusele, kus toimus suvipäeva pidulik aktus ja õnnistati Läänemaa Maanoorte Ühenduse lipp.

Kõige muu kõrval, mis aktusel pakkus ilusat, kaunist ja huvitavat, oli meeliülendavaks hetkeks, kui meistervõistlusest osavõtjad pärast auhindade kätteandmist, mida toimetas Üleriiklik Maanoorte Vanem A. Jürima, rivistati selleks ehitatud poodiumile ja rahvarõivais tütarlapsed kroonisid maakonna meistreid tamme-pärgadega ja teistele võistlejatele anti kätte tammeoksad, ja kui siis rahvarõivas noorte sõõr, kes võistlejaid palistas, hakkas liikudes laulma „Vaukne kena kohakene“ — see silmapilk haaras ja liigutas kõiki suvipäevast osavõtjaid.

Aktusele järgnes maanoorte võimlemis- ja rahvatantsu ettekanded E. Võimlejate Liidu instruktor Üksine juhatusel. Selles osas oli huvitavamaks Vigala maanoortelt esitatud mativõimlemine. Oige pea täitus rahvamaja avar saal publikust, algas suvipäeva õhtune peo osa, mille „naelaks“ oli maanoorte kõne meistervõistlus, kus kangematest kangemaks osutus Evald Birk Haapsalu konvendist. Õhtu järgnevat osa täitis Kolvere maanoorterangi poolt lavastatud näidend „Sikud kaevul“.

Kui autod, omnibused ja jalgrattad järgmise päeva heinakuu hommiku värskuses lõbusalt laulvaid noori kodudesse kandsid, jäi mulje, et suvipäeva elamustest võeti palju uut värskust ja vaimustust kaasa, mis tiivustab edaspidist Läänemaa maanoorte tööd.

Viru maanoored Vaekülas.

Viru maakondlik noortepäev toimus 6. augustil Vaekülas. Juba laupäeva pärastlõunaks kogunes mõnisada organiseeritud noort Vaeküla Põllunduskooli ilusasse parki, et teha ettevalmistusi ja harjutusi eelseisvaks pidupäevaks. Õhtul oli korraldatud lõkketuli mitmesuguste ettekanetega.

Pühapäeva hommikul toimus maanoorteringide juhtivate tegelaste nõupidamine, kus arrutati mitmeid maanoorte organiseerimise töösse puutuvaid küsimusi.

Aktuse ajaks saabusid kohale aukülalised: Üleriiklik Maanoorte Vanem A. Jürima ja „Uus Eesti“ peatoimetaja H. Kukke. Nende vastuvõtmiseks olid maanoored end parki üles rivistanud.

Vaimuliku talituse pidas õpetaja A. Abel, kes õnnistas ühtlasi ka 24 maanoorte organisat-

siooni lippu. Õnnistatud lipud andis organisatsioonide vanematele üle A. Jürima.

Aktuse avas Viru maanoorte vanem K. Pajos. Seejärele asus kõnetooli A. Jürima, kes pidas sütitava pidukõne. Teiseks kuulati ära peatoimetaja H. Kukke huvitav kõne.

Edasi toimus töövõistlustel esikohale tulnud meistrite austamine. Neid ehiti tamme-pärgadega ja anti kätte Üleriikliku Maanoorte Vanema poolt vastavad diplomid.

Tervitusi ütlesid maanoorte esindajad Järva-, Lääne-, Võru-, Harju- ja Saaremaalt, Isamaaliidu maakomitee sekretär N. Kukke ja teised. Aktusest võttis osa üle 1000 inimese.

Päeva ametlik osa lõppes peasekretär J. Tõrmaküla meeoleluka lõppsõnaga. Pärastlõunal oli noorte omavaheline koosviibimine.

Viru maanoorte töömeistrid võidupärgadega; vasakult alates seisavad: V. Mäiste — kraavikaevamise meister, H. Tensing — lipsimeister, J. Tiidumaa — kartulikoormise meister, O. Kool — kõnemeister.

Harju maanoored südasuvel.

Kevad kuni kesksuveni möödus Harju maanoortele õppelaagrite tähe all. Neid korraldati Harjumaal viies eri paigas: Haljaves, Kõnnus, Ravilas, Sakus ja Purilas. Olenedes kevadisest kiirest tööajast ei olnud õppelaagritest osavõtjate arv igal pool väga suur. Sisuliselt võib laagreid siiski lugeda päris hästi õnnestunuiks ja need õppelaagritest osavõtnud noored on viinud uut hoogu ja vaimustust ka kohapäälseisse ringidesse. Õppelaagritele järgnesid suvipäevad Kõnnus, Sakus ja Ravilas, kus pääle aktuse ja ettekannete korraldati maanoortele mitmesuguseid tegelikkude tööde võistlusi. Arvestades elavat osavõttu ja päältvaatajate pidevat huvi võistluste vastu, võime loota, et ka edaspidi jääb tegelikkudele töövõistlustele maanoorte mitmesuguste kokkutulekute kavast tähtis koht. Kogu talve ja kevadsuve käis maanoorterin-gides ettevalmistustöö Eesti Mängudeks. Mängudest võttis osa rida maanoorteringe oma võimlemis- ja rahvatantsurühmadega, kuna osa maanoorterin-gide liikmeid läks kaa-sa mõne teise kohapäälse organisatsiooniga.

Seda juhul, kui maanoorterin-gi liikmed kuulusid ka mõnda teise organisatsiooni ja kus harjutusi teostati ühiselt.

Kodutalus teostatavate ülesannete alalt on tänava esikohal kanakasvatuse hoogtöö ja heinaseemne võistluskasvatusest osavõtmine. Algatuste õnnestumiseks võeti neil aladel ettetulevad tööd ka õppelaagrites läbi. Nagu nüüd selgunud, on nende ülesannete läbiviimisel esile kerkinud mitmesuguseid raskusi. Kanakasvatuse alal oli raskusi haudematerjali, samuti ka haudujate kanade saamisel. Kuid sellest hoolimata, et võistlustest langevad välja mõned nõrgemad osavõtjad, on arvata, et see üldiselt siiski päris häid tulemusi annab. Tublit tööd mõnele maanoorterin-gidele on toonud ka Tallinna põllumajandusnäitus, kus välja-panekutega esinevad Harju maanoored ja võtavad osa hobusekasvatuse alal toimuvatest võistlustest. Mõnel maanoorterin-gil on kavatsus korraldada ka kohapäälset näitust, kus päevakavas oleks veel pidulik aktus ja tegelikkude tööde võistlused. Nii ongi lõppemas suvi, viies maanoori vastu talvisele tegevusele.

Maanoorte organisatsioonide lipud.

Seni on muretsenud endale lipud järgmised maanoorte organisatsioonid.

Saaremaal:

1. Kuressaare konvendi maanoorte ühendus.
2. Sõrve konvendi maanoorte ühendus.
3. Kihelkonna konvendi maanoorte ühendus.
4. Pärsamaa konvendi maanoorte ühendus.
5. Põide konvendi maanoorte ühendus.
6. Vätta H/S Kiire maanoortering.
7. Vaivere K/S Side maanoortering.
8. Pähkla maanoortering.
9. Hindu algkooli maanoortering.
10. Mõntu algkooli maanoortering.
11. Lõopõllu maanoortering.
12. Rahuste maanoortering.
13. Lõmala maanoortering.
14. Käesla maanoortering.
15. Kärla maanoortering.
16. Paadla maanoortering.
17. Sauvere noorteühing.
18. Taritu maanoortering.
19. Lümanda Selts Kultuuri maanoortering.
20. Kihelkonna maanoortering.
21. Kurevere maanoortering.
22. Kehila maanoortering.
23. Tagala maanoortering.
24. Pidula maanoortering.
25. Mustjala maanoortering.
26. Pamma maanoortering.
27. Jõiste maanoortering.
28. Sassi maanoortering.
29. Audla maanoortering.
30. Tumala maanoortering.
31. Kõrkvere maanoortering.
32. Muhu H/S. Tuleviku maanoortering.
33. Kavandi noorteühing „Edu“.

Pärnumaal:

1. Seliste maanoortering.
2. Nedremaa maanoortering.
3. Soeva maanoortering.
4. Vee maanoortering.
5. Väandra I maanoortering.
6. Eidapere maanoortering.
7. Surju maanoortering.
8. Soometsa maanoortering.
9. Urumarja maanoortering.
10. Jõõpre maanoortering.
11. Kabli maanoortering.
12. Tali maanoortering.
13. Metsapoole maanoortering.
14. Voltveti maanoortering.
15. Pärnumaa Maanoorte Ühendus.
16. Audru konvendi maanoorte ühendus.
17. Pärnu-Jaagupi konvendi maanoorte ühend.
18. Pärnu konvendi maanoorte ühendus.
19. Väandra konvendi maanoorte ühendus.
20. Saarde konvendi maanoorte ühendus.

Viljandimaal:

1. Viljandimaa Maanoorte Ühendus.
2. Kõpu-Paistu konvendi maanoorte ühendus.

3. Tarvastu konvendi maanoorte ühendus.
4. Viljandi-Kolga konvendi maanoorte ühend.
5. Suure-Jaani konvendi maanoorte ühendus.
6. Pilstvere konvendi maanoorte ühendus.
7. Põltsamaa konvendi maanoorte ühendus.
8. Rimmu maanoortering.
9. Öisu maanoortering.
10. Puiatu maanoortering.
11. Auksi-Võhmaküla maanoortering.
12. Tarvastu maanoortering.
13. Suislepa maanoortering.
14. Tuhalaane maanoortering.
15. Lalsi maanoortering.
16. Võisiku-Kaavere maanoortering.
17. Tännassilma-Kalmetu maanoortering.
18. Saarepeedi maanoortering.
19. Uusna maanoortering.
20. Jälevere maanoortering.
21. Lahmuse maanoortering.
22. Metsküla maanoortering.
23. Käsukonna maanoortering.
24. Pebari maanoortering.
25. Loopre maanoortering.
26. Imavere maanoortering.
27. Tapiku maanoortering.
28. Lahavere-Kalana maanoortering.
29. Pajusi-Pisisaare maanoortering.

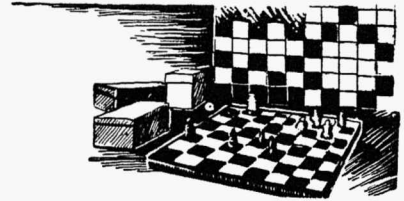
Tartumaal:

1. Tartumaa Maanoorte Ühendus.
2. Raadi konvendi maanoorte ühendus.
3. Raadi konvendi Vasula maanoortering.
4. Tartu konvendi maanoorte ühendus.
5. Voldi konvendi maanoorte ühendus.
6. Voldi konvendi Välgü maanoortering.
7. Voldi konvendi Saadjärve maanoortering.
8. ÜENÜ Pikknurme osak. maanoortering.
9. Kudina Põllumeeste Seltsi maanoortering.
10. Kodavere-Alatskivi maanoorte ühendus.
11. Kodavere Põllumeeste Seltsi maanoorter.
12. Alatskivi konvendi Alatskivi maanoorter.
13. Alatskivi konvendi Assikvere maanoorter.
14. Elva konvendi maanoorte ühendus.
15. Elva konvendi Uderna maanoortering.
16. Elva konvendi Konguta maanoortering.
17. Elva konvendi Konguta As. maanoortering.
18. Elva konvendi Hellenurme maanoortering.
19. Elva konvendi Laguja maanoortering.
20. Elva konvendi Tamme maanoortering.
21. Rannu Maanaiste Seltsi maanoorter. „Edu“.
22. Luke Põllumeeste Seltsi maanoortering.
23. Otepää konvendi maanoorte ühendus.
24. Otepää konvendi Neeruti maanoortering.
25. Otepää konvendi Vidrike maanoortering.
26. Otepää konvendi Asula maanoortering.
27. Otepää konvendi Pühajärve maanoortering.
28. Jõgeva konvendi maanoorte ühendus.
29. Jõgeva konvendi Kantküla maanoortering.
30. Jõgeva konvendi Painküla maanoortering.
31. Jõgeva konvendi Jõgeva maanoortering.
32. Jõgeva konvendi Kivijärve maanoortering.

(Järgneb.)

AJAVIIDE

Õpime maletama.

(Järg.)

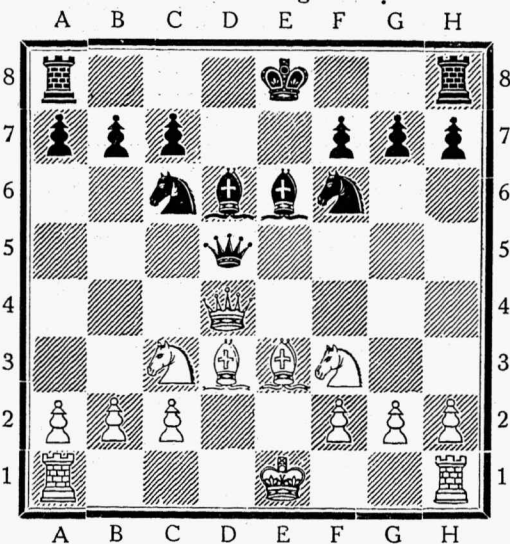
Nagu juba varem mainitud, on kuningas tähtsaim malend. Oli kuningas langemas, hävib ka partii. Seepärast tuleb valvata eriliselt hoolega kuninga „tervise” järele. Partii algseisus kuninga asuvad väljadel e1 ja e8, mis on vaenulisele jõududele võrdlemisi hästi kättesaadavad. Malelaua nurkadesse (a1, h1, a8, h8) aga ei pääse nii kergesti ligi ja sääl asuvaid väljasid on kergem kaitsta täiesti arusaadavalt põhjusil — külje päält ei ole midagi karta, sest sääl lõpeb malelaud. Seepärast partii algul püütakse toimetada kuningas malelaua keskojonele võimalikult lähemale nurgale.

Selle toimingu lihtsustamiseks on loodud eriline liik käike, mida hüütakse vangerduseks.

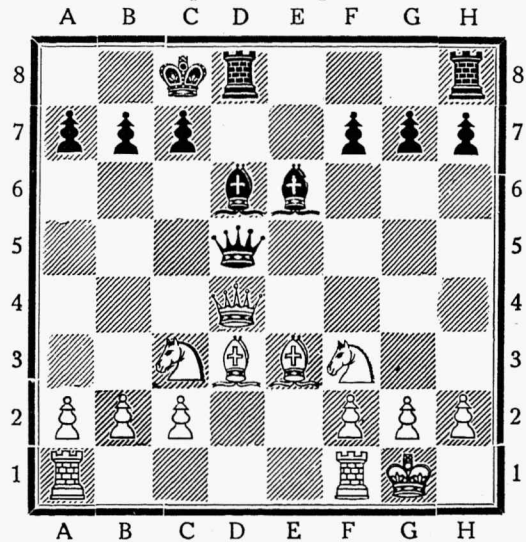
Vangerdus on ikaksikkäik, millega kuningas asetatakse põikjoont 2 välja võrra lähemale vankrile ja vanker tõstetakse üle kuninga naaberväljale. Vangerduse näitlikuks seletamiseks esitame 2 trükipilti.

Valge on siin teinud järgmise käigu: asetanud kuninga väljalt e1 väljale g1 (kahe välja võrra lähemale vankrile) ja tõstnud

Seis enne vangerdust:

Seis pärast vangerdust:

vankri (h1) üle kuninga naaberväljale (väljale f1). Valge on teinud vangerduse kuningatiivale (kuningatiivaks loetakse püstridadel e, f, g, h asuvate väljade kogu).

On võimalik vangerdada ka liputiivale (püstridadel d, c, b, a asuvad väljad on liputiival), nagu seda on teinud must.

Vangerdust kuningatiivale hüütakse teistsiti ka lühikeseks vangerduseks ja vangerdust liputiivale — pikaks vangerduseks. Nimetused pikk ja lühike on tulnud sellest, et kuningat lahutab kuningatiiva vankrist lühike ja liputiiva vankrist pikk vahemaa. Kuigi vangerdamisel käiakse kahe malendiga, loetakse vangerdust üheksainsaks käiguks.

Vangerdus on nimelt siis võimalik, kui: 1) kuningas ja vanker, millega vangerdatakse, ei ole kordagi liikunud; 2) kuninga ja vastava vankri vaheline tee on vaba malenditest; 3) kuningas praegusel hetkel ei ole tules; 4) vangerdamisel kuningal ei tule läbistada vastase poolt tulistatud välja ja 5) kuningas vangerdamise järelalusena ei satu vastase poolt tulistatavale väljale.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. TELLIMISE HIND: aastas kr. 1.50; 1/4 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja J. Tõrmaküla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

Ilus kanakari

A N N A B

HEAD SISSE TULEKUT!

Maanoored — arendage kanapidamist!

Kõik kanamunad

EESTI MUNAEKSPORDI

vastuvõtukohtadesse!

Tooma Põllutöö- ja Maaparanduskoolis

algab õppetöö 2 oktoobril.

I. klassi võetakse vastu õpilasi, kes vähemalt 17 a. vanad, ning 6. kl. algkooli haridusega. II. klassi võetakse vastu põllunduskoolide lõpetajaid.

Sooviavaldused ühes hariduse-, sünni- ja põllutööoskuse tunnistustega esitada koolijuhatajale aadressil: Vägeva p-ag. Telefon: Vägeva nr. 1.

Koolijuhataja.

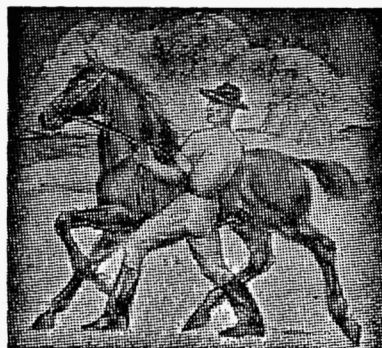
Keila Põllunduskooli

Võetakse vastu mõlemast soost õpilasi, kes omavad algkooli 6 kl. hariduse, on vähemalt 16 a. vanad ja töötanud põllumajapidamises. (Vanuse ja eelhariduse suhtes erandid võimalikud). Täienduskooli lõpetanud võetakse vastu vanusele ja eelpraktikale vaatamata.

Õppemaksu koolis ei ole. Korter, küte ja valgustus tasuta. Toitluskulu umbes 12 kr. kuus. Kehvemad õpilased saavad toetust. Kool on 1. aastase õppeajaga.

Sooviavaldused ühes eelhariduse- ja sünnitunnistusega saata koolijuhatajale, kellelt saab ka lähemaid teateid.

Address: Keila Põllunduskool, Keila. Tel. 49.

32. TALLINNA PÕLLUMAJANDUSE

näitus

1. Põllutöökoja hobustenäitus

26., 27. ja 28. VIII 1939

Ülesandmistähtaeg 5. august

Näitusbüroo: Tallinn, Õllepruuli 1.

Tee tööd töö ajal...

... aga puhketundidel
on parim seltsiline

UUS EESTI

Tellides maksab „UUS EESTI”
1 kuu Kr. 1.80, 3 kuud Kr. 5.—, 6 kuud Kr. 9.50

Eeloleval Tallinna Põllumajanduslikel Näitusel külastage

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUSE VÄLJAPANEKUID

moodsaimate põllutööriistade ja -masinate ning piimatalusmasinate alal.

Meie esindame:

ALFA-LAVAL käsi- ja jõukoorelahutajaid

KOLDING piimatalusmasinaid

SVECIA rohu- ja viljapuhastajaid, viljapeksumasinaid

TEHO viljapeksumasinaid.

RADIX reaskülvimasinaid

TEMPUS kunstväetisekülvimasinaid

STIGLUFT viljapuhastajaid

TERAS-NEUSAAT viljapuhastajaid

JAEHNE diiselmootoreid

KNOCH õmblusmasinaid

Alati laos: aiatööriistad, seemned, kunstväetised, jõusöödad, raua-, ehituse-, põllumajanduse-, koloniaal- ja majapidamistarbed.

Tallinna Eesti Majandusühisus

Estonia puiestee 21.

